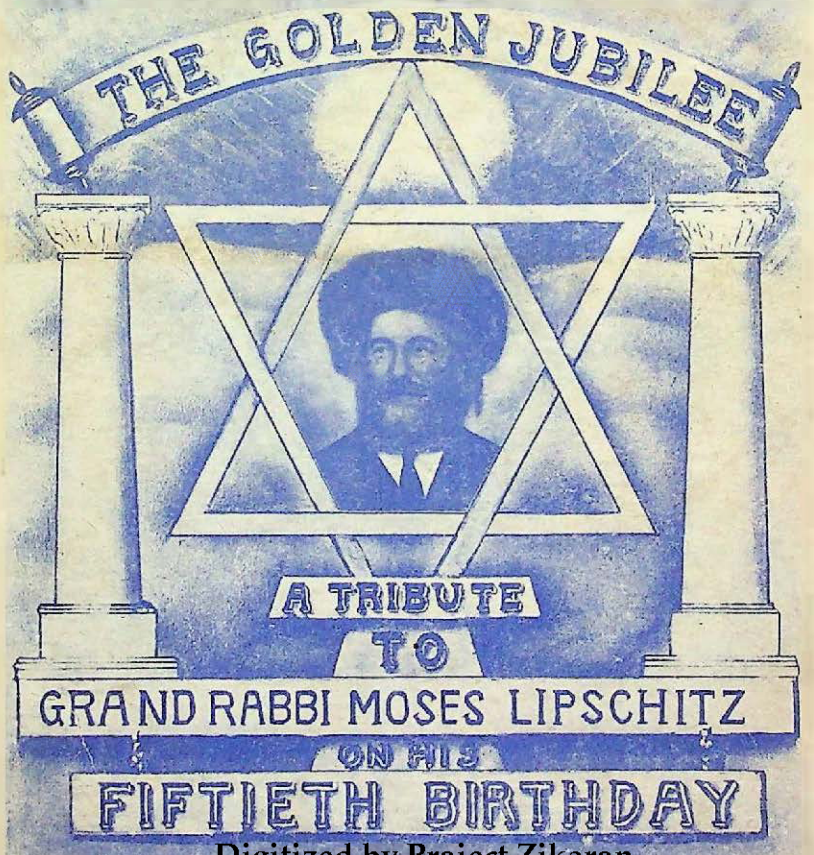
גאלדענער יובילי׳ פון האדמו״ר הרב משה ליפשיץ

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

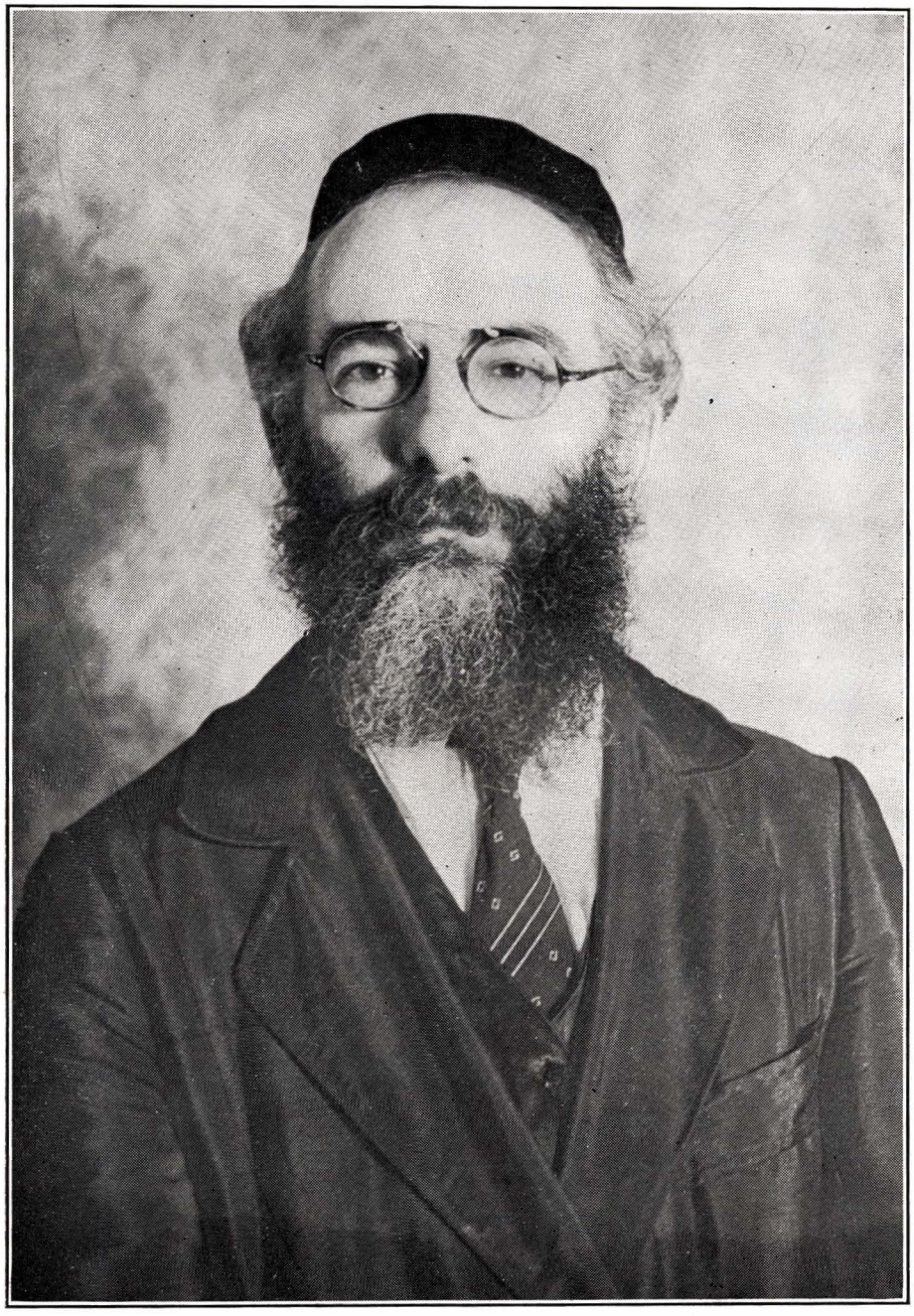
זילבערנער יובילי׳ פון חברה מחזיקי הדת

אַ פערטעל יאהר הונדערט

לעבען און ארבייט

הרב רבי משה׳לע ליפשיץ

אן אפשאצונג פון זיין לעבען און טעטיגקייט אויף דעם רעליגיעזען און געזעלשאפטליכען געביט אין פערלויף פון אַ פערטעל יאהרהונדערט אין פילאדעלפיא.

דער רבי ר' משה טייטעלבוים — דער גרעסטער רבי פון אונגארן

פון מנשה אונגער

איינער פון די גרעסטע רביים פון אונגארן, איז געווען דער רבי ר' משה טייטעלבוים פון אוהעל, וועלכער האט איינגעפירט דעם חסידישען שטייגער אין אונגארן אין פארשפרייט די חסידישע שיטה צווישען פארשידענע שטעדט און שטעטלעך. זיין שם האט אבער אויך דערגרייכט קיין גאליציע און פוילען און זיינע אייניקלעך האבן געשאפען חסידישע קוירשען אין אונגארן און גאליציע.

אין הגם נאך פאר איהם איז געווען דער גרויסער רבי אין, ר' יצחק אייזיק טוב, (נפטר געוואארען תק פ"א 1821) לויט דעם חסידישען לעגענדע איז אויך דער בעל שם אליין געווען אין בערך אין יאהר תק"ו, וועלכער האט שוין געפירט א חסידישען שטייגער, איז אבער דער ר' משה טייטלבוים געווען דער וועלכער האט באפעסטיגט דאָרט, דאס חסידות, געגרינדעט א רבישען הויף און געשאפט א דינאסטע, וועלכע ציט זיך נאך ביז היינטיגען טאג און פארנעמט א גאר גרויסען צווישען די פארשידענע רבישע דינאסטעס. אין אונגארן און אין גאליציע.

א גאר מערקווירדיקער טיפ איז געווען דער רבי ר' משה אוהלערער, ער איז געווען א גרויסען גאון און מקובל און האט זיך זיין גאנץ לעבען אפגעגעבען מיט פיהרען מלחמות מיט די „נישט-גוטע" מיט געבן קמיעות און סגולות פאר פארשידענע קראנקהייטען און האט דאס, גאנצע לעבען זיינס אז אט אט קומט משיח און איז יעדער מינוט גרייט געווען איהם צו געהן אנטקייגען און איהם מקבל פנים צו זיין.

זיינע קינדער יאהרן, און וויא אזוי ער איז געווארען א חסיד

דער רבי ר' משה טייטלבוים איז געבוירען געווארען אין גאליציע אין דער שטאדט פשעמישעל אין יאהר תקי"ט (1759) שוין אין זיינע קינדער יאהרען האט אויסגעוועזען פאר א גרויסען עילוי אין חריף, ער האט געלערנט צוערשט ביי זיין פעטער ר' יוסף, רב אין קאלבאסאו און דערנאך ביי זיין אנדערן פעטער ר' אריי' ליב הלוי, רב אין סטריזאו. צו דרייצען יאהר האט ער חתונה געהאט וויא דער מנהג איז דעמאלט געווען אין די זעקס און צוואנציג יאר איז ער געווארען רב אין שינאווע, גאליציע. ער האט אין שטעטל כסדר געפירט מחלוקת'ן מיט די פאר חסידים וועלכע האבען זיך דארטען געפינען אין זיין שטאדט. צו זיי איז געווען אזוי גרויס אז ער אליין פלעגט דערנאך דערצעהלען אז אינמאל איז געקומען קיין שינאווע דער גרעסטער רבי פון גאליציע. דער באגרינדער פון חסידות אין פוילען דער רבי ר' אלימלך פון ליזשענסק, דער בעל מחבר פון דעם ספר „נועם אלימלך." איז דער רבי ר' אלימלך פארבייגעגאנגען דעם הויז פון דעם שינאווער רב. בעת דער רב ר' משה איז געשטאנען ביי דער טיהר, האט דער רב אויסגעדרייט דעם קאפ און האט דעם רבין ר' אלימלך אפילו קיין „שלום" נישט געווואלט געבען.

ערשט זיין איידים, דער גאון ר' לייבוש ווישניצער, דער מחבר פון „אריה דבי עלהא" וועלכער איז געווען דער תלמוד פון חוזה פון לובלין און דערנאך פון דעם ראפשיצער רבין, האט דעם רבי רן משה טייטלבוים געמאכט פאר א חסיד.

די מעשה איז אזוי געווען:

ר' משה טייטלבוים האט זיך דערוואוסט אז זיין איידים איז רחמנא לצלן געכאפט געווארען פון דער „כת" און איז נעבעך געווארען א חסיד. האט דער שווער גלייך צו איהם געשריבען א הארבען בריעף און אים

גוט אויסגעמוסרט פאר זיינע נייע דרכים און אים פֿשוט געפרעגט, וויא אזוי אוא גאון, וויא ער איז עובר אויף זמן „קריאת שמע". אין תפֿלת בצבור, וואר עס טרעט ארויס געגען אַ דין און שולחן ערוך איז דאך אַ יורד לגיהנים...

דער איידעם ר' לייבוש וווישניצער האט געוואוסט אז דער שווער זיינער איז אַ פאר-ביסענער מתנגד און דאך האט ער אים נישט געענטפֿערט אויף זיינע שאלות 'נאר מיט אַ הלצה' כ'וויים-האט ער אים צוריק געשריבן אז איר דאוועגט מיט בערל פערד סוחר און חיים לאטוטניקי' דער פאר וועט איר אלע זיצען אין גן עדן. בעת איך מיט דען לובלי-נער רבי'ן מיט קאושניצער מגיד. מיט'ן רומ-אנאווער רבי'ן און טאקע מיט'ן בעל שם טוב אליין וועלכע האבן געדאוועגט און דאוגען נאך היינט שפעט, נאכ'ן זמן קריאת שמע" און נישט מיט א מנין נאר ביחידות מיר אלע וועלן זיצן אין גיהנום. עס איז אבער בעסער צו זיצען מיט מיינע רביים אין גיהנום, איידער מיט אייער חברה אין גן עדן.

וועו דער שווער זיינער, ר' משה האט באַ-קומען דעם דאזיקען ענטפער, האט ער זיך אנגעכאפט ביים קאפ פאר גרויס צער און וויטאג, און ער האט זיך ביטער צעווויינט. ער איז געווען זיכער אז דער איידים זיינער איז ארויסגענאנגען לתרבות רעה, און ער האט דערפאר באשלאסן צו פארען קיין וווישניצע צום איידים, און טאן אלץ וואס ער וועט זיין אין זיין יכולת, אים אפצוואוועגדען פון זיינע „קרומע דרכים". און די חסידישע לעגענדע דערציילט, אז ר' משה איז אנגעקומען קיין וווישניצע אומגעריכט. ער איז גלייך אריין-גענאנגען אין בית המדרש אריין, זיך צו זעהען מיט זיין איידים. אין בית המדרש האט ער געטראפען דעם איידים זיינעם שטעהן אל-ליין אן א ווינקעל און דאוגען. דאס האט איהם זייער איבערראשט וויל עס איז שוין געווען זייער שפעט, לאנג נאך זמן תפלה, האט ער זיך ניט צוגעקוקט צו די תנועות, וואס דער איידים זיינער האט געמאכט ביים דאוועגען אזוי די אמאליקע חסידים פלענען דאוועגען, און וואס מער ער האט געקוקט אופן איידים זיינעם, אלץ מער האט דאס התלהבות פון זיין איידים אים בעסער געפ-עלען". ער איז דערפאר א ביסעל ווייבער גע-ווארען און האט זיין כעס צוריקגעהאלטן.

ער האט אפגעווארט ביז דער איידים זיינער האט אפגעדאוועגט, דער נאך האט ער מיט זיין איידים געהאט א גאר לאנגען שמועס און געוואלט ביי איהם פועלן ער זאל ווערען אוים חסיד און אויפהערן צו פארן קיין לובלין צום חוזה".

גוט, איך וועל אייך פאלגען, שווער, האט דער איידים צו אים געזאגט—נאר מיט איין תנאי איר זאלט כאטש איינמאל מיט מיר מיטפארן קיין לובלין און אויב איר ווועט ווייטער בלייבען א מתנגד און מיר אפרעדען פון פארן צו רבין', וועל איך אייך דעמאלט פאלגען, ווייל איר אלליין ווייסט דאך גוט, שווער, אז איר טארט נישט דן זיין מיין רבי'ן שלא בפניו...

האט דער שווער דעראויף מסכים געווען.

דערציילען חסידים, אז וען ר' משה איז געווען אין לובלין האט ער ערשט דערזעהן וואר דער „חוזה" איז. וואריין בעת ר' משה האט געהאלטען אין דאוועגען שמונה עשרה פון שבתדיקע שחרית, האט ער פלוצלינג דערמאנט, אז ער האט פארגעסען ארויסצו-נעמען דאס שליסלע פון זיין טישקעסטעל פון דער סטאנציע. וואו ער האט באהאלטען דאס געלט. איז אים פלוצלונג אריין א מחשבה זרה. אז מען האט דאס געלט ארויסגענגבעט. דאס האט אים שוין צערידערט דאס גאנצע דאוגען, און ער האט שוין ניט געקאנט זאגען די תפלות, מיט ריינע כוונות...

ביים טיש פון לובלינער „חוזה", וואו דער שינאווער רב, רב משה, איז געזעסען צוזאמען מיט אנדערע חסידים, האט זיך פלוצלונג דער „חוזה" אנגערופען—עס קומען צו מיר חסי-דים, רבנים, וואס ביי דער שמונה עשר'דיקער תפילה" ישמח משה' (דעם אוהעלער רבינס ספר הייסט טאקע „ישמת משה") אנשטאט מכוון זיין די כוונות פון משה, האבען זיי גאר אינזינען דאס שליסלע פון זייער טיש-קעסטל דער מענטש דארף זיך קענען דער-הויבן צו אזוינע מדרגות, אז קיין שום זאך זאל אים נישט קאנען מבלבל זיין די מחשבות.

דער שינאווער רב האט געוואוסט וועמען דער „חוזה" האט געמיינט, און ער האט דאס באטראכט פאר ריינעם רוח הקודש, ער איז שוין דערנאך פארבליבען אין לובלין א היבשע

צייט און ער האט זיך באקענט מיט דער שיטה פון חסידות און איז דערנאך אליין געווארען אייניר פון די גאר געטרייע חסידים פון חוזה פון לובלין.

וועלט רבי און פארשפרייט חסידות אין אונגארן

אין א פאר יאר ארום איז ר' משה טייטל-בוים אויפגענומען געווארן פאר א רב אין אונגארן און דארט אנגעהויבן צו פארשפרייטן די חסידישע שיטה, געמאכט הונדערטער מתנגדים פאר חסידים און דערנאך אליין געווארן א רבי.

אבער ער האט באלד אנגעהויבן צו פיהרען א נייעם דרך אין חסידות, זיין חסידישע שיטה איז נישט געווען די זעלבע וואס עס האט געפירט דער "חוזה" פון לובלין און זיינע תלמידים, עס קאן זיין אז צוליב דעם וואס דאס חסידות איז אין אונגארן ניי, האט ער געמוזט זיך באנוצען מיט אנדערע דרכים, כדי צוצויגן די אידען, זיי זאלען ווערן חסידים. איז דערפאר זיין חסידות געווען א מין בעל שם'סקע חסידות, נאך פון דער צייט ווען דער בעל שם טוב איז ארומגעפארן איבער פאדאליע און געטריבען דיבוקים, געהיילט קראנקע און געגעבען קמיעות.

און דער פאר האט אויך דער אוהעלער רבי זיין גאנץ לעבען געפירט א מלחמה מיט די נישט גוטע, געגען סגולות און רפואות און געטריבן דיבוקים.

אלע רביים האבען אבער שטארק געהאלטען פון אימאון זיי האט גאר נישט געארט, וואס ער געהט אוועק פון דער אמתער שיטה פון חסידות, די רביים האבן אויך אים עדות געזאגט אז ער האט אין זיך די נשמה פון ירמיהו הנביא, ווארין זיין גאנץ לעבן האט ער כסדר געווארט אויף משיח'ן. פארן געהן שלאפען האט ער תמיד אנגעגרייט ביי זיין בעט די שבתדיקע מלבושים מיטן זילבערמען שטעקן און אנגעזאגט זיין גבאי און די קינדער, אז טאמער וועלן זיי פריער דערהערן דעם שופר של משיח, פון שוהל זאלען זיי אויך גאר נישט קוקוען אן אים זטייך אויפוועקן...

אינמאל דערציילען די חסידים איז דער רבי געווען אין מקוה. אין שטאט איז פלוצלינג אויסגעבראכן א שטיקל טומל, וויל עם האט זיך אויסגעדאכט אז עס ברענט ביים בעקער, איז דער אוהלער רבי ארויסגעלאפן א נאקטער פון דער מקוה און האט אנגעהויבן מיט גרויס שמכה צו שרייען: „וואו איז ער? ווער האט אים שוין געזעהען, פון וועלכע זייט קומט ער אן?"... אזוי איז ער געווען יעדער מינוט זיכער אז אט' אט קומט משיח און מוכן ומזומן אים מקבל פנים צו זיין.

און ביים יעדן קניינעם רעש, ביי א פלוצלינגער אויפמאכן די טיר פון זיין חדר, האט ער גלייך געכאפט דעם שטעקן אין דער האנד אריין און איז גרייט געווען אקייגען צו לויפן משיחן.

דעריבער האבן אלע רביים אויף אים געזעגט אז ער האט אין זיך די נשמה פון ירמיהו הנביא.

דער אוהעלער רבי רעדט וועגען זיין שורש-נשמה

דער אוהעלער רבי פלעגט זייער אפט רעדן מיט זיינע חסידים וועגן זיין שורש נשמה און דער שורש נשמה פון זיינע חסידים. ער האט אמאל געזאגט צו זיינע חסידים, אז דאס דרטע מאל איז ער שוין מגולגל געווארן אויף דער וועלט. דאס ערשטע מאל איז ער געווען פון די יוצא מצכים, און ער איז דעמאלט זייער גרוים געווען אזוי אז זיין נאמען איז אפילו איינגעשריבען געווארען אין דער תורה. ווען ער איז געווען דאס צווייטע מאל אויף דער וועלט האט ער נישט געוואלט זאגען. און צום דריטן מאל איז ער ארויף געקומען איצט.

האט מען דאס דערציילט א צווייטען רבי'ן האט ער געזאגט, אז אין דעם צווייטען גלגול איז ער געווען ירמיהו הנביא, און דערפאר לערנט ער יעדן טאג א קאפיטל פון ספר ירמיהו...

דער זילבערנער שטעקן, מיט וועלכן דער אוהעלער רבי האט זיך געגרייט אקייגען צו גייען משיח'ן, זאגטמען, געפינט זיך נאך היינט ביי א רבי'ן פון זיינע אייניקלעך און ווערט זייער שטארק אפגעהיטן.

אויך א סאך פון זיינע קמיעות זענען נאך פארבליבן אין די פארשידענע הויפן.

מעשיות וועגן אוהעלער רבין

אויסטערלישע מעשיות ווערן דערציילט וועגן מלחמות וואס דער אוהעלער רבי האט געפירט מיט די שדים און רוחות. אזוי-למשל, האט זיין אור-איניקל, די אלטע ראזוואדאווער רביצין, דעם סיגיטער רבינם טאכטער דערציילט, אז יארן ביינאכט, נאך חצות, האט מען געהערט ווי עם עפענט זיך די טיר פונם רבינ'ס חדר און פארמאכט זיך גלייך, און מען האט קיינעמען נישט געזעהן אריינקומען. זייער אפט אפט האט מען אויך געזעהן ווי דער אוהעלער רבי האט געעפנט דאס פענסטער און (ארויסגעשטעקט די האנד און גענומען א קווי-טל און דערנאך צוריק זיך ארויסגעבויגן און צוגעזאגט דעם קוויטל אפגעבער צו געבן א תיקון, הגם קיינער איז נישט געשטאנען אונ-טערן פענסטער. אלע חסידים האבען געוו-אוסט אז דאס רעדט ער זיך דורך מיט די מתים פון שטעטל אן מיט זיינע פארשטאר-בענע חסידים, וועלכע האבן געזינדיקט און קאנען נישט ארי ונקומען אין גן-עדן אריין...

צוליב זיין איבקן קאסף מיט די „נישט-גוטע"—דערציילן די חסידים, —האבן די שד-ים זיך געוואלט אין אים נוקם זיין' דערפאר איז דער אוהעלער רבי אן ערך פון א צוואנציק יאר נישט ארויסגעגאנגען פון זיין הויז. אפילו ווען ער א טהתונה געמאכט זיין אייניקל, חנה רחל, האט ער נישט געוואלט פארען אויף דער חתונה, נאר ווען זיין זוהן, ר' אליעזר ניסן' דער דראביטשער רב, האט אים שטארק מפציר געווען און האט אים געבעטן ער זאל מיטפארן, האט ער מסכים געווען דעראויף, אבער באלד ווי ער האט איבערגעטריטן די שוועל פון זיין הויז, דערציילען די חסדים, האט ער זיך נעגעבן א קלאפ אין פום און גלייך אנגעהויבן צו הינקן. ער איז גלייך צו-ריק אריין צו זיך אין חדר, מען האט אים געלייגט אין בעט אריין און ער איז שוין אזוי אפגעלעגן אין בעט קראנק, א לאנגע צייט ביז ער איז מפטר געווארן.

אויך חנה רחל, וועלכע האט חתונה געהאט מיט דעם טארנער רבי, (גאליציע) דער וועלט-בארימטער גאון, ר' ישראל ראפאפארט, איז אין עטלעכע יאר ארום פלוצלונג פארברענט געווארן אין א שריפה וואס איז ארויסגעברא-כן אין רב'ס הויז און די חסידים האבן געז-אגט, אז דאס האבען זיך די שדים און או-העלער רבין נוקם געווען..

די מחלוקה מיטן אוהעלער רבין

אבער נישט בלויז די שדים האבען געפירט מלחמה מיטן אוהעלער רבי'ן, נאר אויך דער דיין פון דער שטאט, ר' דוד פריזינהויזען, וועלכער איז געווען א גרויסער גאון, האט געפירט מיטן אוהעלער רבין א מחלוקה און אלץ דערפאר, ווייל דער אוהעלער רבי האט געגעבען קמיעות.

דער אוהעלער רבי אליין האט אויף דעם דיין עדות געזאגט, אז ער איז א גרויסער גאון. דער דיין איז געקומען קיין אוהעל פון פירטו ביי בערלין, ער איז נפטר געווארען אין קארלסבאד אין יאר 1828, ער איז יארן לאנג געזעסען צוזאמען מיטן אוהעלער רבין ביי דין תורות און ער האט זיך גו צוגעקוקט צו זייער דרכים און פלוצלינג איז ער ארויס-געטרעטען געגען דעם אוהעלער רבין.

אין זיין ספר „מוסדות תבל", וואס דער גאון ר' דוד פריזענהויזען, האט ארויסגעגעבען (געדרוקט אין ווין תק"פ(זענהען פארהאנען שרעקלעכע זיזולים געגען דעם אוהעלער רבין. אזוי שרייבט נאך דארטן, צוויישען אנדערן, אין א וויציגען טאן, אז דער אוהעלער רבי האט זיך געמאכט א קעסטל מיט זעכציק קליי-נע שופלאדלעך, אין יעדן שופלאדעל געפינט זיך א אנדערע קמיע, פאר א באזונדערע קראנ-קהייטען און קומט צו אים אריין א חולה, נעמט דער רבי אדרים א קמיע פון א געווייסען שופ-לאדעל און גיט עם אים אוועק. אבער ווען עם ווערט ווער פון רבינם הויזגעזינט קראנק, דע-מאלט גיט ער מער נישט קיין קמיעות נאר לאזט רופען צום קראנקען א רופא, און דער דיין האלט אז „אזא מענטש איז חייב מיתה".

„אויך האט ער מיר געזאגט—שרייבט דאר-טן דער דיין אין זיין אויבנדערמאנטן ספר— אז מיט א פיער יאר צוריק האט ער זיך אוים-געלערנט פון א פסוק צו קאנען זאגען נביאות און אז ער האט געהאט גלוי האר-מי.. און איך קלער אז אזא מענטש, וואס האט צו יער-

ער קראנקהייט א אנדערע רפואה, א אנדערע קמיע, סאי צו הצלחה, סאי צו חן און צו וואס פארא קראנקהייט עס זאל נישט זיין איז חייב מיתות בית דין ווי א פאלשער נביא!"

דער פארביטערטער קאמף, וואס דער או-העלער דיין האט געפירט געגען דעם אוהעלער רבי'ר האט זיך נישט איינגעגעבן, פונקט אזוי ווי עס האט זיך נישט איינגעגעבן דער קאמף, וואס עס האבען געפירט די מתנגדים געגען די ערשטע חסידים אין פוילען, אבער דאך האט זיין קאמף געהאט א שטיקל ווירקונג אין אוהעלער אליין, וויל וועז דער אוהעלער רבי איז נפטר געווארן און זיין איניקל ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים, דער סיגעטער רב איז אויפ-געגומען געווארען פאר א רב אין אוהעל, האט קהל אים געשטעלט די פאלגענדע באדינגונגען:

א) הרב דארף בפני עמוד קיין מוסף נישט דאוונען; ב) אונטער קיין פארוואנד קיין קמיע נישט געגעבן, הן בחינם, והן במעות; ג) נימאנדען קיינע קוויטלעך אויספאלגען; ד) בתוך ההדרשה קיינעם נישט מקלל צו זיין, הן בכלל, הן בפרט".

עם פארשטייט זיך אז דער נייער אוהעלער רב, האט נישט געהאלטען דעם אופמאך, אז ווי נאר ער איז געווארען רב אין אוהעל האט ער אנגעהויבען צו נעמען קוויטלעך און ער האט יא געדאוועט מוסף פארן עמוד, האט דאס טאקע געבראכט דערצו, אז ער האט גע-מוזט פארלאזען אוהעל.

די פטירה פון אוהעלער רבין

דאס רבישאפט פון אוהעלער רבין ר' משה טייטלבוים האט געהאלטן אין איין וואקסען, עס האבען זיך געהאט פארשפרייט לעגענדעם צוויישען די חסידים אין אונגארען, אז נישט בלויז אידען זענען געקומען זיך פראוועז ביים רבי'ן ר' משה נאר אויך גויים, אזוי האט מען דערציילט, אז דער גרויסער פירסט פון אונ-גארישען אויפשטאנד, קאשוט לאיאש, איז נאך אלץ קינד געווען ביים רבין ר' משה טייטלבוים און דער רבי האט אים געגעבן א ברכה אוז דערפאר האט ער מצליח געווען אינ'ם אויפ-שטאנד. די חסידישע לעגענדע דערציילט אויך, אז קאשוט לאיאש, איז נאך דער פטירה פון אוהעלער רבין א סך מאל געקומען קיין או-העלער און געגאנגען באזוכען דעם קבר פון רבי'ן.

דער רבי ר' משה שוישלבוים האט אויך שטארק געקעמפט אז די פרויען זאלען נישט טראגען אף קיין שייטלען, נאר טיכלעך און זיי זאלען אפהיטען „אידישקייט". צוליב דעם האט ער אליין מחבר געווען דאס ספר'ל „מעין טהור" פאר ווייבער אויף אידיש, וואס ווערט נאך ביזן היינטיקן טאג צוגעדרוקט צו יעדען ווייבערשען „קרבן-מנחה-סידור".

וו יעם איז שוין דערמאנט געווארען, האט דער אוהעלער רבי, זייט גאנץ לעבן געהאפט אויף משיח. און וועז ער איז געווארען זייער קראנק און האט דערזעהן אז די צייט רוקט אן-האט ער, שוין נאענט פאר דער פטידה זיך דו-רכגעשמועסט מיטן רבונו-של-עולם און האט צו אים אזוי געזאגט: „רבונו של עולם, האר פאר אלע וועלטן, דו ווייסט דאך דעם אמת, אז איך בין דער ערגסטער אויף דער וועלט, דו ווייסט דאך דעם אמת, אז איך מיין איצט אמת. די איינע מעלה, האב איך ברוך השם געהאט, איך האב קיינמאל קיין ליגען נישט געזאגט וועל איך דאך אצינד אודאי קיין ליגען נישט זאגען, זאג איך איצט: „גאט אין הימעל, וועז משה בן חנה, וואלט געווען וויסן אז ער וועט גרוי און אלט ווערען און משיח וועט נאך אלץ נישט קומען, וואלט ער דאס נישט גע-וועז אויסגעהאלטן, נאר דו, רבונו של עולם, האם אים כסדר געגארט פון טאג צו טאג, ביז ער איז אלט און קראנק געווארען, נו, בעט איך ריד איצט, גאט, זאל שוין משיח איצטער קומען. איך מיין נישט מיין טובה, נאר בלויז פאר דיינעט וועגען, כי יתקדש שמך ברבים, זאל איך זיין א כפרה כל ישראל, איך זאל אפילו קיין זכיה נישט האבען צו זיין תחת כפות רגלי צדיקים, אבי משיח זאל קומען' און דו, גאט, ווייסט דאך דעם אמת, אז איך מיין בלויז דיין נאמען גרוים צו מאכען, והריני מוסר נפשי למען שמך!"... און ביי די דאזיקע ווערטער האט ער זיין נשמה אויסגע-הויכט. דאס איז געווען כ"ח תמוז, תר"א (1841).

די אוהעלער חסידים קומען ביזן היינטיקן טאג אויפן קבר פון אוהעלער רבין. עס איז אפילו פארפאסט געווארען א תפילה צו זאגן

ביים קבר פון אוהעלער רבי'ן (וועדט געב-
ראכט אין „הצופה לארץ הגר", בודאפעסט,
תרע"א זייט 103, פון ד"ר ישראל גאלדבער-
גער), אויף דער מצבה שטייט אנגעשריבען:
„משה עלה למרום". . . און דערנאך: „ומשה
יקח את הועל ונטה לו מחוץ למחנה והיה כל
מבקש ה' יבוא האהלה" (א רמז אויף אוהעל).

די אוהעלער דינאסטיע דערהאלט זיך נאך
ביזן היינטיקן טאג און זי איז זייער גרויס אין
אונגארן און אין גאליציע.

דער איידים זיינער, זיין איידים דער גאון
און רבי, ר' אריה ליב ליפשיץ, האט געגרינ-
דעט א רבישע דינאסטיע אין ווישניצע. ער
האט מחבר געווען, ווי עס איז שוין אויבן
דערמאנט געווארען, דאס ספר „אריה דבי עיל-
אה". זיין שיטה אין חסידות איז געווען פרומ-
קייט. ער אליין האט געגעסן א גאנצע וואך
נאר פון שריים, וואס איז איבערגעבליבען פון
די שבת'דיקע סעודות.

איינמאל איז געווען ביי אים אויף שבת,
דער רבי ר' אליעזר האראוויץ פון דזשיקאוו,
ווען ער איז אהיימגעקומען, האט דער פאטער
זיינער, דער ראפשיצער רבי אים געפרענט,
וואס ער האט געזען אין ווישניצע, האט דער
רבי ר' אליעזר געענטפערט, אז ער האט ג-
זעהן, אז דער ווישניצער רבי איז געווען שבת
אזוי פארטאן אין דביקות, אז ער האט אזש
געגעסן די יויך מיט א גופיל, אנשטאט מיט
א לעפל. . .

איינמאל איז געקומען דער רבי ר' מרדכי
דוד אונגער, פון דאמבראוע, דער תלמיד פון
„חוזה" פון לובלין, קיין ווישניצע, אויף שבת.
ביים טיש, זאגט צו אים דער ווישניצער רבי,
ער זאל זאגען תורה, פאר די חסידים וואס
זענען ספעציעל געקומען צו אים אויף שבת.
האט דער רבי ר' מרדכי דוד געענטפערט, אז
ער האט געהערט פון „חוזה" טייטשן: „ברוך
אומר ועושה", איז דער טייטש „ברוך" גע-
בענשט זאל זיין דער „אומר", וואס זאגט דברי
תורה און „ועושה", און זיינע ווערטער האבען
א פעולה אין הימל מאכען א רושם, זענען
פועל ישועות פאר אידען, אבער סתם אזוי,
דארף מען נישט זאגען קיין תורה, האט אים
דערוויף דער ווישניצער רבי געענטפערט בדרך
הלצה:

„גדול כבוד הבריות שדותה לא תעשה
שבתורה" דער כבוד פון די מענטשען איז אזוי
גרויס אז עס איז דוחה א „לא תעשה" פון דער
תורה, אז אפילו דידברי תורה וועט זיין „לא
תעשה" וועט נישט מאכן קיין רושם אין הימ-
על, מעג מען אויך זאגען תורה' לכבוד די חסי-
דים, וואס זענען געקומען אים הערן". . .
האט דער רבי ר' מרדכי דוד געשמייכלט און
געענטפערט -דערציילען די חסידים- „ער האט
מיך מנצח געווען און ער דערנאך האט געזאגט
תורה. . .

דער נעהענטערער צוויג פון הרב ר'משה'-
לע ליפשיץ'ס משפחה ציהט זיך פון הרב הצ-
דיק רבי יעקב זצל מריישע, דער זוהן פון רב
הצדיק ר'חיים אורי זצל מריישע, דער זוהן
פון רב הצדיק הקדוש ר'יוסי מנעמניש זצל,
ממדינת הונגארין נכד של השך זצל, די מוטער
פון ר'משה'לע ליפשיץ שליטא, איז די טאכ-
טער פון הרב הצדיק ר'נאטעלע ליפשיץ אב
בית דין מוויליעפאלע זצל, דער זוהן פון הרב
הצדיק ר'אהרן אב בית דין מווישניצע, דער
זוהן פון הרב הצדיק הגאון ר'אריה לייבוש
ליפשיץ זצל אב דין מווישניצע בעל המחבר
ארי דבי אליהו לתן הרב הצדיק הקדוש ר'-
משה טייטלבום. דעם פאטער'ס מוטער פון ר'
משה'לע ליפשיץ איז געווען מרת רבקה ע"ה,
די טאכטער פון רב הצדיק ר'פנחס זצל אב בית
דין פון ראדימישעל גדול, נכד הרב הצדיק הק-
דוש ר'דוד מגיד זצל הכהן, די מוטער פאטער
פון ר'משה'לע ליפשיץ איז געווען התן הרב
הצדיק הקדוש ר'שלמה זאלמען מוויליפאלע,
דער זוהן פון הרב הקדוש ר'אברהם מסטאשאל
זצל, בעל המחבר ספר קיקיון דיונה, דער אייד-

עם פון בעל המחבר שמש שמואל אן אייניקעל פון ר׳נתן מטע הכהן שפירא, דער מחבר פון מגלה עמיקות.

מנשה אונגער איז אַ ליטעראט און אַ חסיד-ות-פארשער. ער איז געבוירען אין יאר 1899 אין גאליציע. זיין פאטער איז געווען אַ רבי און שטאמט אפ פון פארשידענע רביישע דינאסטיעס, ער איז אויך אן אייניקל פון או-העלער רבי׳ן. ער איז געווען אַ פינף יאר אין ארץ ישראל, וואו ער האט אויך געלערנט קבלה אויף דער ירושלימער אוניווערזיטעט.

ער איז אַ מיטארבייטער אין ריין ליטער-ארישע און ווייסנשאפלעכע זשורנאלען. זייט צוויי יאר געפינט ער זיך אין די פאריניקטע שטאאטען, ווא ער איז אַ שטענדיקער מיט-ארבעטער פון „טאג".

ער האט פארענדיקט אַ חסידישן לעקסיקאן וואס אנטהאלט, אויספירלעכע מאנאגראפיעס און ביאגראפיעס פון אַ זיבען הונדערט רביים און אַ ביבליאגראפישן-קאטאלאג פון אַ דריי טויזנט חסידישע ספרים, וואס וועט בקרוב דערשיינען.

„פילאָאפישע" אידעען אין חסידות

א ווייסענשאפטליכער עטיוד, באגרינדעט אויף אלטע חסידישע ספרים.

פון גרשם באדער

לכבוד הרב הגאון המפורסם לשם ולתפארת, גפן אדרת מגזע אדירי איומה, מאורות העולם, חכמי חרשי ונבוני לחשים, אסכולסתיקאות דאורייתא, כש"ת מו"ה משה ליפשיץ הי"ו — למלאת כ"ה שנה לעסקנותו הצבורית ולכבוד עלייתו לארץ תקותנו הקדושה.

ספּעציעל געשריבען צו עהרען פונ'ם באריהמטען חתן־היובל נ"י

איז א באקאנטע פיגור אין די ליטעראריש קרייזען, אן אויטאריטעט אויף חסידות און קהלה פארשונגען. מר. באדער איז א שטענדיגער מיטארבייטער פון „מאָרגען זשורנאל" זייט איהר גרינדונג. ער איז דער מחבר פון פאלגענדע ספרים און ביכער: „ר' ישראל בעש"ט, „דרייסיג דורות אידען אין פוילען", „דברי חן ושכל" לעקסיקאן, און פיעלע אנדערע. זיין לעצטע און גרעסטע ווערק איינגעטהיילט אין דרייי טהיילען איז: „אונזערע גייסטיגע ריעזען", ביאָגראפישע אפהאנדלונגען פון אונזערע תנאים און אמוראים, באגלייט פון היסטארישע געשעהנישען פון די צייטען, „אנשי כנסת הגדולה" ביז די טעג פון רבינא רב הונא ורב אסי.

די אלע ספרים קענט איהר קריגען פון מחבר.

דער אלגעמיינער באגריף וועגען חסידות איז ביי אונז א לאנגע צייט פאלש איינגעטייטשט געוואָרען, סיי ביי די אזוי אָנגערופענע „מתנגדים", וועלכע האבען אין חסידות בלויז געזעהען אן אפּקאהר פון'ם שלחן־ערוך וועגען זמן קריאת־שמע אדער וועגען דער וועדע פון'ם לערנן, און סיי ביי „משכילים", וועלכע האבען אין חסידות געזעהען א נייעם צוריקקאהר צו די אלטע וועגען פון קאָנסערוואטיזם.

האט זיך מיר דערפאר פארגלוסט, צוגוף צו שטעלען אן אויסוואהל פון סענטענסעס וועגען די „פילאָזאָפישע" אידעען, וואס שטעקען אין חסידות, לויט ווי מען קען דאס ארויסלייענען פון אלטע חסידישע ספרים, דהיינו: „כתר שם טוב" פון ר' ישראל בעש"ט; „תולדות יעקב יוסף" און „צפנת פענח" פון ר' יעקב יוסף משולנאה; „קדושת לוי" פון ר' לוי יצחק ב"ר מאיר מבארדיטשעוו; „אור תורה" און „מגיד דבריו ליעקב" פון ר' בער מעזריטשער; „אור המאיר" פון ר' זאב וואלף מזיטאָמיר; „לקוטי מהר"ן" און „שיחות הר"ן פון ר' נחמן ב"ר שמחה מבראצלאָוו; „דגל מחנה אפרים" פון ר' משה חיים אפרים מסדילקוב.

לויגען יעצט די דאָזיגע אלע ספרים אויף מיין טיש און איך נעם פון זיי ארויס די געדאנקען, וואס לייענען זיך ווי מאדערנע פילאָזאָפישע אידעען וועגען דער וועדע פון דער געטלעכקייט, וועגען דעם פאלק ישראל און וועגען די אויסנעקליבענע מענשען פון'ם פאלק, די צדיקים.

נישט סיסטעמאטיש האב איך די דאָזיגע אלע סענטענסעס אויסגעקליבען, נור אזוי ווי זיי זיינען מיר צופעליג נעקומען אין דער האנד אריין. איך טאָמער וועט דער לייענער אין זיי געפינען אידעען פון ספינאָזא, פון

קאנט, פון בערגסאן אדער פון האַרטמאַן, איז דאס נישט געווען מיין כוונה. איך באַאַנג נישט איבערהויפּט צו יענע, וואס זוכען אין די גוי'שע שריפטען א סמך צו אונזערע איי־גענע פילאָזאָפישע געדאנקען, ווייל עס וועט מיך קיינמאָל ניט ארגן, ווען עס וועט אימי־צער וועלען באווייזען, אז פיעלע פון די נייעסטע פילאָזאָפישע געדאנקען שטאמען פון אונזערע אלטע ספרים.

דער גאנצער שטאָף פון דער וועלט צו־זאמען מיט אלע באשעפענישען פון איהרע פיער יסודות, די טויטע און די לעבעדיגע, באשטעהט אין זיין גשמיות גלייך ווי אין זיין רוחניות בלויז פון פונקען פון דער שכינה, וועלכע איז דער אנהויב און דער סוף פון אלע וועלטען. אָט די שכינה שטעהט הויך אי־בער אלע וועלטען און זי שטעהט אויך אונ־טער אלע וועלטען, זי איז דער אינהאלט פון אלע וועלטען און זי שטעהט אויך אונטער אלע וועלטען, זי איז דער אינהאלט פון אלע וועלטען און זי פילט אָן זייער ליידיגקייט. אין איהר שטעקט דאס לעבען פון אלע לע־בענס און דער שכל פון אלע שכל'ען, ווייל יעדע זאך אין דער וועלט, סיי זי איז א געי־מאכטע און סיי זי איז א געשעהענע, האָט אין זיך א טייל פון איהר באשעפער, וועל־כער האט די דאָזיגע זאך מיט זיין כח אויס־געפורעמט און די געטליכקייט פון דער זאך האָט זיך גלייכצייטיג אויסגעפורעמט אין איהר באשעפער.

אהן דער דאָזיגער געטליכקייט קען ניט קיין שום זאך אויף דער וועלט האבען אין זיך א לעבען, גלייך ווי זי קען נישט האבען קיין באשטאנד. און ווען עס האבען אמאל די לויים ישוע און די בני קדמיאל אין דער צייט פון נחמיה בן הכליה געזאגט אין זייער לויבגעזאנג צום אויבערשטען „ואתה מחיה את כלם", זיינען דאס ווערטער, וואס די טייטש זייערע איז א פשוט'ע, אז דער אוי־בערשטער מאכט בביכול רוהען זיין שכינה אומעטום אויף יעדען ארט, ווייל אפילו אין דער אומריינקייט איז פארהאנען ריינקייט, און ווען א מענש טהוט אמאל אן עברה, איז אויך אין דעם פארהאנען די הילף פון דער שכינה, ווייל אהן דער הילף פון דער שכינה וואלט דער מענש נישט געהאט קיין כח, צו באווענגען זיינעם אן אבר. און ווען דער מענש זאגט אפילו א שקר, טהוט ער דאס אויך מיט'ן כח פון דער שכינה.

שטעקט טאקי אין דעם דער ענין פון „גלות השכינה", וועלכעם מיינט, אז מיט דער עברה, וואס א מענש טהוט און די שכינה גיט איהם דערצו דעם כח, צווינגט מען די שכינה, זי זאל מיטהעלפען צו זאכען, וואס זיינען איהר נישט ניחא און פון וועלכע זי דארף ליידען.

עס איז אויך ניט פארהאנען אויף דער וועלט קיין שום ענין, וואס זאל זיין אפגע־טיילט פון'ם אויבערשטען, ווייל די וועלט און איהר באשעפער באשטעהען פון אן אויי־איינציגער איינהייט. דער אינהאלט פון דער וועלט און איהר אויסערליכע צורה איז דאס נעמליכע, וואס עס שטעקט אין איהר באשע־פער. „הטבע היא השכינה", זאגט דער מחבר פון „תולדות יעקב יוסף."

קען מען דערפאר זאגען, אז די ארדנונג פון דער יצירה איז אן ערשיינונג, וועלכע ווייזט נישט די ריכטיגקייט פון'ם ענין, גלייך ווי א נישט־קלאָרער שפיגעל ווייזט נישט די אמת'ע צורה פון דער זאך, וואס זי שפיגעלט אָפּ, ווייל אינהאלטליך איז אלסדינג אויף דער וועלט א שטיק פון דער געטליכקייט אליין, וועלכע באהאלט זיך אין איהר בא־שאָף אין פארשידענע פארקליידונגען.

די שכינה איז דאָס רוחניות, וועלכעם שוועבט ארום אין'ם „עולם הגשמי", לויט ווי אונזערע אויגען זעהען, ווייל יעדע זאך פון גשמיות ווואלט זיך נישט געקענט האל־טען אהן א חלק רוחניות.

קען מען פון דעם פארשטעהען, ווי אזוי די שכינה איז פארשפרייט אין אלע ווינקלען פון דער נאטור. זי איז דאס פארהוילענע און דאס אָפענע, דאס אויסענוויניגסטע פון דער וועלט, וועלכעם איז פאר אונז אנטפלעקט, גלייך ווי דאס אינעווייניגסטע, וועלכעם איז פאר אונז פארהוילען. אלסדינג איז אן אייי־ציגע איינהייט, אויבען אין הימעל און חע־כער פון די הימלען, אויף דער ערד און ניד־ריגער פון דער ערד, אין די טיעפענישען פון די וואסערען און טיעפער פון יענע טיעפע־נישען. אין אָט דעם אלעמען שטעקען די גבורות פון דער שכינה, וואס זי איז פאר־

הויפֿען אין איהרע אפענקייטען און זי איז אנטפֿלעקט אין איהרע געהיימניסען.

דאס וואָרט „אלהים" איז בגימטרא „הטבע", זאגט דער ר"י הקדוש. ווייל דאס אונז זאגען, אז חאָטש דער אויבערשטער איז אין אלעמען און ער נעמט ארום מיט זיין שכינה דעם גאנצען באשאפֿ, ווייל ער פון דעסטוועגען, אז די מענשען זאלען דיינגען צו'ן איהם, צו דעם וווינגער באגרייפֿליכען — און נישט צו די כחות, אין וועלכע ער באווייזט זיך צו'ן אונז.

וועז מיר האבען א הנאה פון דער זון, דארפען מיר וויסען, אז אין איהר „פוטער-פאם" שטעקט נישט קיין שום כח, כאָטש דאס דאזיגע פוטערפאם באשיצט אונז פון דער זון'ס ברענענדיגע שטראהלען. פונקט אזוי זיינען די „לבושים", אין וועלכע די שכינה אנטפֿלעקט זיך צו'ן אונז, ווייל די שכינה גופא אין די רוחניות שברותניות, העכער פון אלע רוחניות'ן, העכער פון דער גאנצער וועלט.

און וועז מיר וועלען דאס באגרייפען, וועלען מיר אויך פארשטעהען, אז דאס פאלק ישראל איז דאס הייליגסטע פון אלע הייליג-קייטען, דאס ווירדיגסטע פון אלע ווירדיג-קייטען און בייס אויבערשטען אין די אויגען — דער צענטער פון'ס באשאפֿ.

דאכט זיך דאס אפשר ווי אן איבער-הויבונג, א גאוה, וועלכע פאסט זיך נישט פאר מענשען. דארפֿ מען בלויז באדענקען, אז דער גופֿ פון'ס מענש איז נישט דער מענש גופא, נור דאס קלייד, אין וועלכען די נשמה באווייזט זיך. יעדער מענשליכער גופֿ האט זיך זיינע רמ"ח אברים און שס"ה גידים. איז דאס אבער בלויז דאס פלייש פון'ס מענש, וועלכעם האט ניט קיין שום וועדעד אָהן דער נשמה, וואָס נור זי אליין שטעלט פאר דעם מענש. דאסזעלבע איז אויך אין דער באדייטונג פון'ס איד אקעגען די אומות-העולם, וואס זיי זיינען די רמ"ח אברים און די שס"ה גידים פון'ס גאנצען באשאפֿ און די איידען זיינען די נשמה, וואס די גאנצע מענשהייט וועדט געשפייזט און דערהאלטען צו-ליעב זיי.

און גלייך ווי דאס פאלק ישראל איז דאס וויכטיגסטע פון אלע פעלקער, איז ארץ-ישראל דער עיקר און דאס חיות פון דער גאנצער וועלט. דערפאר איז אויך דאדט אין ארץ-ישראל פארהאנען א חלק פון אלע לענדער. באקומט דאן יעדעם לאנד א יניקה פון יענעם חלק, וואס זי האט אין ארץ-ישראל.

דאס נעמליכע איז אויך מיט אידען, וואס זיי זיינען דער עיקר פון אלע אומות-העולם און די אומות-העולם האט יעדע פון זיי א חלק אין אידען, פון וועלכע זיי זויגען און זיי קריגען זייער חיות, ווייל אידען זיינען דאס חיות פון אלע עולמות, זיי זיינען אויך דער „ילד שעשועים" פון'ס אויבערשטען און אלעם, וואס דער אויבערשטער האט באשאפען פון ששת ימי בראשית אן עד סוף כל הדורות, איז בלויז פאר דער טובה פון אידען.

ליעב און טייער זיינען זיי ביים אויבערשטען, טהוט ער דערפאר אלסדינג, וואס זיי ווילען — און אזוי ווי אידען ווילען, אז השי"ת זאל פיהרען זיין וועלט, אזוי פיהרט ער. אין זייער פארהאלטנים צום אויבערשטען זיינען אידען ווי א געליעבטער זוהן צו זיין פאטער, וואס די געשטאלט פון'ם זוהן איז אויסגעקריצט אין דער מחשבה פון'ם פאטער, און אפילו וועז דער זוהן איז ווייט פון'ם פאטער, זעהט איהם דער פאטער אין זיין מחשבה, גלייך ווי ער וואלט פאר איהם געשטאנען.

וועז עס איז דעם אויבערשטען געקומען אויפֿ דער מחשבה, צו באשאפען אידען אויפֿ דער וועלט, האט ער אפיר-געזומען די צורה פון יעקב אבינו, וועלכע איז אויסגעקריצט אויפֿ זיין כסא-הכבוד און ער האט לויט איהר די אידען באשאפען. איז וועז מיר טהון אמאל גוטע מעשים, מאכט עס דעם אויבערשטען כביכול א תענוג און ער שפיגעלט זיך אין יעקב אבינו'ס צורה.

יעקב אבינו איז אייביג ווי זיין גאָט ב"ה. איינעם אהן דעם אנדערען קען מען זיך נאר ניט פארשטעלען. די צורה פון איינעם אליין איז ניט קיין גאנצע און קיין פולשטענדיגע, וועז דער אנדערער איז ניט מיט איהם. אזוי זאגט אויך דער אויבערשטער

צו יעקב'ן, ער זאל נישט קיין מורא האבען, ווייל דער הייליגער פאטער איז הימעל איז שטענדיג מיט איהם. עס איז ווי א פאטער און א זוהן, וואס איינער ליעבט דעם אנדערן און די נשמה פון איינעם איז ווי צוגעקלעפט צו דער נשמה פון אנדערן. איז פאר זיך אליין קיינער נישט גאנץ, ווייל ערשט דאן, ווען ביידע זיינען צוזאמען, זיינען זיי א צורה שלמה.

אזוי זיינען אידען פארבונדען מיט דער תורה און מיט'ן אויבערשטען, גלייך ווי דער אויבערשטער איז כביכול פארבונדען מיט די אידען און מיט זייער תורה. איז דערפאר, אז ווער עס טהוט שלעכטס צו אידען, איז דאס ווי ער וואלט כביכול געטהון שלעכטס צום אויבערשטען, וועלכער איז אינעוויניג אין די אידען און די אידען זיינען אינעווייניג אין איהם.

גלויבענדיג, אז אידען זיינען דער צענטער פון דער גאנצער וועלט, דארף מען אנגענהמען, אז דער צדיק איז דער צענטער פון די אידען, דער אויבערמענש פון'ם חסידות. דער צדיק שטעהט אלזא אינ'ם צענטער פונ'ם לעבען. אין זיין האנד איז איבערגעגעבען דאס גאנצע גליק פון אלע וועלטען. ער איז דער אינעווייניגסטער אינהאלט פון דער וועלט, דער מיטלפונקט פון'ם באשאף. אויף איהם שטיצט זיך די גאנצע יצירה, ער איז איהר נשמה און דאס לעבען פון אלע לעבענם — און אלע אנדערע, וואס רינגלען ארום דעם צדיק, זיינען ניט מעהר ווי דער גוף, וואס באקליידעט די נשמה.

ער — דער צדיק — באהערשט און באוועגט אלע עולמות און ער דערוועקט דעם „רצון העליון". וואס ער וויל, קען ער באווירקען מיט זיין ווילען. ער ציהט און ער ברענגט אלע הויליגע השפעות, וועלכע ציהען זיך פון איין וועלט צו דער אנדערער, אפילו אין די אויבערשטע וועלטען, ווייל אלס־דינג, וואס עס דערוועקט זיך אין'ם צדיק אונטען אויף דער ערד, דערוועקט זיך צוגלייך אויבען אויפ'ן הימעל. וועגן עס דערוועקט זיך אמאל ביים צדיק אין הארצען א ליעבשאפט צום „כלל ישראל", דערוועקט זיך די נעמליכע ליעבשאפט אין דעמזעלבען אויגענבליק אין אלע עולמות.

דער אויבערשטער אליין בויגט כביכול זיין אויער, צו הערען, וואס דער צדיק וויל זאגען. דאס אויג פון'ם צדיק קוקט אומעטום, גלייך ווי דאס אויג פון'ם אויבערשטען. נישט פארהאנען פאר איהם קיין באהעלטענים. מיט זיין אויג, וועלכעם איז פריי פון יעדער גשמיות, קען דער צדיק משיג זיין דעם מהות פון אלע עולמות, גלייך ווי ער קען משיג זיין די טיעפסטע רעיונות, וואס זיינען באהאלטען אין דער תורה.

ווי דאס הארץ פון דער וועלט איז דער צדיק און אלע מענשען זיינען ווי די אברים פון א גוף, וואס שפייזען זיך פון דער הארץ'ס בלוט. ער איז די רעהר, דורך וועלכער עס פליסט די שפע פון'ם לעבען. דעם אויבערשטען'ס אויג קוקט אויף די צדיקים, ווייל דער צדיק קוקט בלויז אויף גאָט. דער צדיק איז דער פארמיטלער צווישען פאלק און זיין גאָט, גלייך ווי משה רבנו איז דאס געווען. דער אויבערשטער רעדט כביכול דורך'ן צדיק'ס מויל און דעם צדיק'ס מויל וועט ניט ארויסברייגען קיין אנדער וואָרט, ווי דאס וואס דער אויבערשטער וויל.

שטענדיג איז דער צדיק באהאפטען אין „עבודת הבורא" מיט דער גרעסטער דבקות. אהן אויפהער איז ער באהאפטען אין דער קדושה דורך תורה, תפלה און תשובה. ער טהוט דעם רצון פון'ם אויבערשטען מיט שמחה און ער איז משפיע רוחניות און מוסר פאר אלעמען. זיין פארבינדונג מיט גאָט איז אזוי שטארק ווי די פארבינדונג פון א געליעבטער פארעל, וואס עס קען זיי נישט קיין שום כח פאנאנדערשיידען. אפילו א וואכעדיגע זאך וואָרט ביים צדיק הויליג וויל אלעם וואס ער טהוט, איז בלויז לשם שמים און ער שלעפט עס ארויף מיט זיך צו דער מדרגה פון קדושה. פון יעדער זאך פאר־שטעהט ער, ארוים צו ציהען הויליגע „ניצוצות", און וועז ער זאל אפילו רייד־דען „דברים בטלים", אדער וועז ער זאל זיך וועלען איינהערען צו נארישע שמועסען, איז דאס אויך א מין פארבינדונג מיט גאָט.

עס מעג זיין די קלענסטע זאך אין דער וועלט, פון אלע „יסודות", פון רומס, צומה, חי אדער מדבר, אלסדינג קען דער צדיק ארויפבריינגען צו דער העכסטער מדרגה. און וועו ער קוקט אריין אין דער תורה, זעהט ער דאָרט וואס קיינער זעהט נישט. די אותיות פון דער תורה זיינען ביי איהם נישט מעהר ווי דער „לבוש", גלייך ווי עס איז דער פארמעט, אויף וועלכען די תורה איז געשריבען, ווייל דער עיקר זיינען ביי איהם די כוונות פון דער תורה, די נשמה פון די מצוות, וואס זיינען דארט פארשריבען, נישט דער פארמעט און נישט די אותיות.

דורך אָט דער נשמה זעהט דער צדיק, וואס דער אויבערשטער וויל — און דורך איהר ווערט ער באהאפטען צו זיין באשעפער, ביז אייגער געהט אריין אן'ם אנדערן אין דער בחינה פון „ושכנתי בתוכם" . . .

אנערקענונג צו די וואס האבען אנערקענונג פארדינט

פאר אונז, די בעאמטע פון דער טעסטימאניעל קאָמיטע פאר הרב משה'ל ליפשיטץ, איז עס אַ בעזונדערע פרייד און אמת'ער פערגעניגען דא צו געבען פולע אנערקענונג און אויסצודריקען אונזער הארציגע דאנקבערקייט צו די מיטגלידער פון דער טעסטימאניעל קאָמיטע, וועלע האבען אין פערלויף פון די פיעלע חדשים אזוי שווער און אזוי אונערמידלעך געארבייט פאר דעם ערפאלג פון אונזערע דאם דאזיגע בוך און פאר דאם ארַאנזשירען פון דעם באנקעט.

מאנכע פון די מיטגלידער האבען געארבייט שווערער, פלייסיגער און האבען ארויסגעוויזען מעהר דויערהאפטיגקייט פון אנדערע. אבער אלע צוזאמען האבען דורך זייער ארבייט מעגליך געמאכט צו געבען די אידישע געזעלשאפט פון פילאדעלפיא די געלעגענהייט אויסצודריקען אנערקענונג צו הרב ר' משה'ל ליפשיץ פאר זיין אפפאהרען נאך ארץ ישראל.

זאנענדיג דעם אמת, איז די ארבייט פאר די מעהרסטע פון דער קאמיטע ניט געווען שווער און זיכער נישט קיין לאסט, נאר אַ פאַרגעניגען. די ארבייט פאר הרב משה'ל ליפשיץ קאן פאר קיינעם נישט פאלען צו שווער, ווייל אין דער ארבייט האבען די מיטגלידער פון דער קאמיטע געפונען די גרעסטע גייסטיגער זעלבסטבאפרידיגונג -- די באפרידיגונג וואס קאנען האבען אמת'ע פרייַנד וועלכע זיי האבען די גרעסטע צו עהרען אין אמת'ן פריינד.

אין נאמען פון אלע מיטגלידער פון דער טעסטימאניאל קאמיטע, וועמעס נעמען עם ווערען פארעפענטליכט, דאנקען מיר אלע ביזנעסלייט, די אינסטיטוציעס און פריוואט פערזאנען, וועלכע האבען אריינגעגעבען זייערע בעגריסונגען אין דעם בוך און האבען דערמיט מעגליך געמאכט, אז די קאסטען פאר ארויסגעבען דאם דאזיגע בוך זאלען געדעקט ווערען. מיר דאנקען הארציג יעדען איינעם וואס איז געקומען צו דעם באנקעט, וועלכער איז זיכער דער וואריימסטער אויסדרוק וואס אַ אידישע געמיינדע קאן גיבען צו איינעם פון איהרע וויכטיגסטע מיטגלידער -- הרב משה'ל ליפשיץ.

די מיטגלידער פון דער טעסטימאניאל קאָמיטע

הערמאן גראס, טשערמאן — דייויד אווערבאך, טרעז.

אנא. נ. בערמאן, סעק.

מרס. פעני סאקס-גרינגראז	נ. גארבער
אימאניזל סאוויט	פיליפ וויים
רעוו. זאב גאלדהירש	רעוו. קנאפף
רעוו. אליהו בעללער	רעוו. גאלדפינגער
ברוך געלערמאן	רעוו. זאב שמוקלער
דר. קעסלער	סעמועל בוירק
משה בוים	רעוו. יוסף באך
יעקב שייהן	מר. דונאב

צום אנדענקונג פון וויקטאר מירסקי

עס איז געווען אונזער אומגליק, אז וויקטאר מירסקי, זשורנאליסט און איינער פון די וויכטיגסטע מיטארבייטער פון דער טעסטימאניאל קאמיטע, זאל פון אונז אוועק גערישן ווערען אין סאמע מיטען פון אונזער ארבייט ארויסצוגעבען דאם בוך, אַ פערטעל יאר הונדערט.

וויקטאר מירסקי האט אונערמידלעך געארבייט און האט דערמיט זיך פערדינט אונזער אלעמענס רעספעקט און ליעבע. מיר נוצען אוים די גלעגענהייט אויסצודריקען אין דעם בוך אונזער צער און צו טרייסטען זיין אלמנה און זיינע יתומים.

עהרע זיין אנדענקונג.

רבי ליפשיץ פירט מיט קיין ארץ ישראל אַ גייסטיגען באגאוש מיט מעשים טובים

פון
דוד ב. טירקעל

אין אייניגע מאנאטן ארום פארט אפּ פון פילאדעלפיע קיין ארץ ישראל הרב ר' משה ליפשיץ מיט זיין פאמיליע. איז עס אפשר קיין נייעס ניט, אז אַ איד פארט קיין ארץ ישראל. אַ סך אידן אין אונזער צייט פארן זיך באזעצן אין הייליגען לאנד אַ ישיבת עראי. דאס אוועקפארן פון פשוטע מענטשן, מאכט ניט קיין גרויסן רושם, ניט אין דער שטאט פון וואנען זיי פארן אפּ, און ניט אין דעם פלאץ וואוהין זיי פארן זיך באזעצן.

גאנץ אנדערש איז עס אבער מיט דער נסיעה פון הרב ליפשיץ, אדער דער פילאדעלפיער רבי, ווי ער איז באקאנט צווישן זיינע פריינט אונטער דעם גוט-אידישן פארצויגענעם נאמען רבי משה'לע ליפשיץ. וועז רבי ליפשיץ וועט פארלאזן פילאדעלפיע, וועט זיך זיין אבוועזענהייט שטארק פילן. עס וועט בלייבן אַ ליידיג פלאץ, וואס קיין אנדער מענטש וועט ניט קענען אויספילן מיט דער זעלבער אנציענדער פערזענלאכקייט וואס רבי ליפשיץ שטעלט מיט זיך פאר. זיין אבוועזענהייט וועט פעלן אַ סך מענטשן. זיין גוטמוטיקייט, זיין בריייט הארץ און אפענע האנט, וועלן זוכן הונדערטער יחידים און צענדלינגער ארגאניזאציעס, וואס שטעלן צוזאמען די אידישע קהלה אין פילאדעלפיע.

אינם יאר 1913, וועז רבי ליפשיץ איז געקומען קיין פילאדעלפיע, האט ער בדעה געהאט אנצופירן זיין גוט-אידיש פאך און צו ווערן אַ מנהיג פונם אולטרא-רעליגיעזן אידענטום, חסידים און מקורבים, וועלכע האבן אין דער אלטער היים נאכגעפאלגט די פירער-שאפט פון דער יחוסדיקער משפחה פון רבי ליפשיץ אין גאליציע. רבי ליפשיץ האט באלד פון אנהויב געקראָגן אַ היבשע צאל אנהענגער, וואס פלעגן קומען צו אים אין שוהל פון דער חברה מחזיקי הדת', וואס ער האט ארגאניזירט, און זיצן ארום זיינע טישן, וואס ער פלעגט גאנץ אפט פראווען אין דער אנווענהייט פון אַ גרויסן עולם. אין יאר 1918, וועז די שרעקלעכע מגפה, די „פלו", האט געבושעוועט אין פילאדעלפיע, האט ער דורכגעפירט דעם אלטן אידישן מנהג צו שטעלן אַ חופה אויפן היילינגען ארט. די דאזיקע אקציע האט אים פארשאפט אַ סך שונאים צווישן אַ געווייסן קלאס אידן, מתנגדים, אבער שפעטער זענען די געגנער געווארן זיינע בעסטע פריינט.

רבי ליפשיץ איז דאמאלט געווען נאך גאר אַ יונגערמאן. און אין די אלע יאהרען וואס ער איז געווען אין פילאדעלפיע האט ער זיך אנגעהאלטן מיט דער שטארקסטער פעסטקייט ביי די טראדיציעס פון זיין יחוסדיקער גזע פון רבנים און גוטע אידן. אין אידישן לעבן איז ער גענייגט מערער צו דער אגודת ישראל פארטיי אויף אַ מילדערן אופן, ער האט געהאלפן בויען אַ שענער און אַ בעסער אידיש לעבן אין פילאדעלפיע אויף די יסודות פון ערלאכקייט, רחמנות און ריינע אידישע מידות.

רבי ליפשיץ גלויבט אין דער אויפלעבונג פון ארץ ישראל. ער שטרעבט און ער האפט צו זען אַ גרויסע אידישע באפעלקערונג אין היילינגען לאנד, צו פארווירקלעכן די שטרעבונג פון אַ אידיש היימלאנד פאר די אומגליקליכע אידן, וואס האבן ניט קיין מקום מנוחה אויף דער וועלט. עס איז אבער דער וואונש פון רבי ליפשיץ, אז ארץ ישראל זאל אויפגעבויט ווערן על יסודי הדת והיהדות. אז דאס אידישע לעבן זאל געפירט ווערן לויט די דינים און פאָרשריפטן פון דער תורה און די חז"ל.

מעגלעך, אז דאס זענען אויך די מאטיוון פון רבי ליפשיץ זיך צו באזעצן אין ירושלים, וואו זיינע עלטערן און אַ גרויסע טייל פון די אידן לעבן לויט דער טראדיציע פון דעם ארטאדאקסישן אידנטום. מעגלעך, אז די שטרעבונג פון רבי ליפשיץ און זיין פרוי די רבנית איז צו זען, אז זייערע פיר זיהן און צוויי טעבטער זאלן ערציונג ווערן אין אן אמת-אידישער אטמאספערע צו קענען אויפלעבן זייערע יארן אלס אמת-איבערגעבענע אידן צו גאט און צו לויט. די עלטערע צוויי זיהן וועלכע זענען געבוירן אין ארץ

ישראל און די אנדערע היגע געבוירענע קינ-
דער זענען פערבליבן יראים וחרדים טראץ
דעם זאנדערבארן היגן אידישן לעבן.

הרב ליפשיץ האט פארבראכט אין אמע-
ריקא א כיסך פון ארום 25 יאר. די דאזיגע
פעריאדע איז געווען אן אומאונטערבראכע-
נע קייט פון מעשים טובים, וועלכע רבי
ליפשיץ האט אנגעפירט אין זיין ניי-אדאפ-
טירטן לאנד. אויב הכנסת אורחים איז א
אידישע מידה, האט דאס רבי ליפשיץ מקיים
געווען מיט דער פולער מאס; אויב פדיון
שבוים איז א מצוה, האט ער די דאזיגע מצוה
מקיים געווען מיטן פולן הארצן; אויב גמילת
חסדים איז איינע פון די גוטע מידות, האט
ער די דאזיגע מידה מקיים געווען אויף אזא
אופן, אז ער האט דורכדעם כמעט רואינירט
זיין עקזיסטענץ און זיין חיונה. מענטשן וועל-
כע פארדירן מיט זייער פוסטער גאוה אלם
כלל-טוער און שטאט פארזארגער, האבן
אויסגענוצט זיין גוטהארציקייט און אים
כמעט רואינירט פון פרנסה. אבער ניט נאר
די מצוות בין אדם לחברו האט רבי ליפשיץ
מקיים געווען מיט דער פולער מאס, נאר די
מצוות בין אדם למקום האט ער מקיים געווען
מיט גרויס פארזיכטיקייט אין א לאנד, וואו
אן ארטאדאקסישער איד געפינט אלערליי
מכשולים און נסיונות אויף יעדער שריט פון
טעגלעכן לעבן.

מיט אייניגע יאר צוריק האט ער מיט זיין
פאמיליע געמאכט זיין ערשטע עליה פון גלות
קיין ארץ ישראל. איז עס געווען ביי אים דער
יום טוב פון זיין נשמה· מיט די ווערטער פון
ר' יהודה הלוי האט ער געזאגט: „לבי במזרח
ואנכי במערב". דאס ארץ זיינם גאָרט און
בענקט נאך די ערטער וואו שכינה רוהט, וואו
יעדער שפאן ערד טראגט די צייכענס פון די
טריט פון אונזערע נביאים. האט ער איינגע-
פאקט זיין גיסטיגן באגאזש און איז אוועק
אין דעם לאנד וועמעם טויערן זענען אפען
„מול שערי שחק". דאָרט איז ער גאווען דער
גאסט פון דער בוצינא קדישא, פון דער היי-
ליגער ליכטזייט וואס שטראלט ארוים איבער
דער גאנצער וועלט וואו אידן געפינען זיך.

האט זיך אבער זיין נשמה ניט געקענט
אנזעטיגן אין די עטלעכע חדשים וואס ער
האט פארבראכט אין דער אטמאספערע פון
היליגען לאנד, און ער האט באשלאסן צוריק
צו פארן אהין וואו ער האט פארבראכט זיין
יוגנט על ברכי התורה והתלמוד.

דאס אפפארן פון רבי ליפשיץ וועט בא-
צייכנט ווערן אלס א וויכטיגע געשעעניש
אינם לעבן פון זיינע נאר גרויסע צאל פריינט,
וואס ער האט זיך ערווארבן אין פילאדעלפיע
און איבערן גאנצן לאנד. דער גרויסארטיגער
צאתך לשלום וואס איז געגעבען געווארען
פון אונזער שטאדט אין דער פארמע פון א
טעסטימאניעל באנקעט פון גאר א גרויסן
פארנעם. צווישען וועלכע עם האבען זיך גע-
פונען הויכע באאמטע פון דער פעדעראלער
רעגירונג, פון סטייט און שטאט רעגירונגען,
רבנים, פראפעסיאנאלן און אנשי שם מיט
וועלכע רבי ליפשיץ האט פארקערט אין משך
פון דער צייט וואס ער האט מיט אונז פאר-
בראכט, איז געווען אן אויסדרוק פון ליבע
און אכטונג צו דעם מענטשן מיט אן אוים-
ערגעווינלעכן כאראקטער און גוטע מידות
וואס איז זעלטן צו געפינען צווישן דער גע-
זעלשאפט פון היינטיגע דורות.

חסידיזם און דער בעל שם טוב

(רעדאקטאר פון „ספּעקטייטאר" און מיטארבעטער אין „מארגען זשורנאל" אין „אמעריקאנער"

פון דר. אהרן ראזמארין

אין אכצענטען יאהרהונדערט איז די חסידיסטישע באוועגונג ענטשטאנען. אין מזרח איראפּא איז זי פארזעעט געווארען. דארט האט זי געשפּראצט. אבער ניט גראד, ניט גלייך, ניט אהן שטערונגען. זי איז געוואקסען אין א זיג-זאג, אבער אלץ העכער און העכער, ברייטער און ברייטער, שטאר-קער און שטארקער.

אפילו דאן ווען די חסידיסטישע באוועגונג איז שוין געהאט אויסגעוואקסען צו א באוועגונג מיט וועלכער מען האט זיך שוין געמוזט רעכענען, ווען זי האט זיך שוין גע-האט פארצווייגט אין כמעט יעדער שטאָט און שטעדטעל אין פארשיעדענע אירופּע-אישע לענדער, אויך דאן איז איהר קאמף פאר עקזיסטענץ פאר אלגעמיינע אנערקענונג געווען א שווערער.

ווי יעדע נייע באוועגונג אדער אידעע האט חסידיזם זיך ערווארבען פיעלע אנהענ-גער. דער היפּסלאזער מענש, דער מענש מיט א שוואכער נאטור, דער מענש וואס האט ניט גענוג גלויבען אין זיין אייגענעם איך, אין זיינע אייגענע כוחות, ווען אט דער פארט מענש געפינט זיך אין א יאוש'דיגען מצב, ווען זיינע אייגענע היפּסקוואלען זיי-נען אויסגעשעפּט, זוכט ער הילף, אדער לכל הפּחות ערמוטיגונג, פון אנדערע מענשען. די אידישע געשיכטע איז רייך אין אזעלכע בייי-שפּיעלען. עס איז געגנג צו ערווארטען די פארשיעדענע משיח-באוועגונגען אין דער אידישער געשיכטע. כמעט אלע זיינען זיי ענטשטאנען אין עפּאכען ווען דאס אידישע פאלק האט זיך געפּונען אין א יאוש'דיגען צושטאנד. אבער בעת די משיח באוועגונגען האבען געהאט א קאלעקטיוו טענדענץ — א טענדענץ צו לעזען דאס פּראבלעם פון דעם גאנצען אידישען פאלק, האט די חסידיסטי-שע באוועגונג אויך אן אינדיווידועלען הינ-טערשלאג.

אמת, גרינדער פון גרויסע באוועגונגען, טאטעם פון גרויסע אידעען האבען אין זיינען דאס גאנצע פאלק, זיי זיינען אלטרואיסטיש, אבער ווען עם קומט צו די אנהענגער, קען מען צווישען זיי געפינען ענגאיסטען. עס שיינט איהם, און ער האפט אז עס וועט איהם פּערזענליך טהון גוטס ווערט ער אן אנהענ-גער. איז בעת די אנהענגער פון די משיח'ישע באוועגונגען זיינען אפשר געווען מעהר פון דעם אלטרואיסטישען סארט מענ-שען, כאטש זיי האבען געווויסערמאסען אפשר אויך זיך אליין אין זיינען געהאט, זיי-נען די אנהענגער פון דעם חסידיזם אפשר מעהר ענגאיסטיש, כאטש זיי ווילען בלי ספק אז אויך אנדערע זאלען געהאלפען ווערען.

האט דער חסידיזם, אין א פארהעלטנים-מעסיג קורצער צייט זיך ערווארבען א היבשע צאהל אנהענגער. און דארט וואו עס זיינען פארהאן אנהענגער, מוזען פריהער אדער שפּעטער זיין אפּאנענטען, געגנער. האט זיך טאקע גלייך מיט דער גרינדונג פון דעם חסידיזם, געשאפּען א התנגדות. און וואס שטארקער דער חסידיזם איז געוואקסען, אלץ גרעסער אין צאהל זיינען די מתנגדים געווא-רען. און ניט נאר זיינען די מתנגדים געוואק-סען אין כחות, אין קוואנטיטעט, נאר טאקע אויך אין איכות, אין קוואליטעט.

דער חסידיזם האט געצוהלט צווישען איהרע גרינדער און אנהענגער גרויסע פּער-זענליכקייטען, אבער אויך די אפּאזיציע האט פארמאגט אין איהרע רייהען גרויסע פּער-זענליכקייטען. עס געגנוגט צו דערמאנען דעם ווילנער גאון ז"ל וואס האט שטארק גע-קעמפּט געגען דעם חסידיזם. און געשיכטע

ווידערהאלט זיך. אויך היינט צו טאג פאר-מאנען ביידע צדדים וויכטיגע פערזענליכ-קייטען.

ווי יעדע באוועגונג פארמאגט חסידיזם זעהר פיינע שטריכען. דער פאקט אליין וואס א באדייטענדע צאהל אידען האבען זיך אנ-געכאפט אין דער באוועגונג, צייגט אז דאס פאלק האט זיך געוויטיגט אין איהר, אדער אין אן עהנליכער באוועגונג.

וועז א באוועגונג ווערט געגרינדעט, די גרינדער שטארבען, און זי הויבט אן גע-פיהרט ווערען פון נאכפאלגער, פאסירט עס גאנץ אפט אז די גרונד פרינציפען פון דער באוועגונג ווערען ביסלעכווייז אפגעווישט און פארגעסען. די פיהרער הויבען זי אן אויסנוצען פאר פערזענליכע צוועקען. דער ענאיזם הויבט אן הערשען אונטער דער מאסקע פון אלטרואיזם.

האבען טאקע די מתנגדים געקוקט וויי-טער און ברייטער. זיי האבען מסתמא געזעהן אין דער באוועגונג אויך געוויסע גוטע עלע-מענטען. אבער זיי האבען מורא געהאט אז די ניט געוואונשטע שטריכען וואס דער ענא-איזם קען מיט זיך ברענגען, ווערען מיט דער צייט אריינדרינגען און ווערען שעדליך פאר די גרונד פרינציפען פון דעם אידענטום.

איינער פון די קארדינאלע פרינציפען פון דער אידישער רעליגיע איז אז יעדער אינדי-ווידועלער מענש, תלמיד חכם אדער עם הארץ, רייך אדער ארעם, יונג אדער אלט, מאן אדער פרוי, פרום אדער פריי, דארף ניט קיין פארשטעהער צו גאט — נויטיגט זיך ניט אין קיין שתדלן וואס זאל פארטרעטען זיינע אינטערעסען ביי דעם רבונו של עולם. יעדער איד קען אליין אויסגיסען זיין הארץ פאר דעם אלגענוואלטיגען, קען אליין בע-טען וואס ער וויל ביי דעם בארמהערציגען, קען אליין דאנקען דעם אלמעכטיגען, קען אליין לויבען דעם בורא עולם, און זיינע תפלות, תהלות און תשבחות ווערען פארנו-מען ווערען.

האבען די מתנגדים מורא געהאט אז דער חסידיזם וועט שאפען געטליכע-אדעליגע, וואס נאר זיי האבען א פארצוג אין די אוי-בערשטע ספערען. זיי האבען מורא געהאט אז דער חסידיזם וועט מיט דער צייט שאפען א פריוולעגירטען קלאס אידען אלס פאר-מיטלער, אלס שתדלנים צווישען גאט און איד. זיי האבען ניט געוואלט קיין „געטליכע" מענשען אויף דער וועלט, זיי האבען ניט געוואלט קיין מלאכים, און דאס איז געווים א געזונטער שטאנדפונקט — קלאהרע לאגיק.

און אט דער שטאנדפונקט דורכוועבט די גרונד פרינציפען פון דער אידישער רעליגיע. און דער שטאנדפונקט איז אויך ניט קיין נייער. אויף דער פראגע פאר וואס מיר ווייז-סען ניט וואו משה רבינו'ס קבר איז, ענט-פערט דער מדרש, גאט האט ניט געוואלט די אידען זאלען וויסען וואו משה רבינו'ס קבר איז, כדי זיי זאלען ניט געהן אויפ'ן קבר בעטען, וואהרום מיט דער צייט קענען זיי נאך פון איהם מאכען א גאט. די אידישע רעלי-גיע וויל ניט קיין מענשען געטער. און אז גאט זאגט צו משה'ן „ראה נתיתך אלהים לפרעה" טייטשט דער מדרש „לפרעה" איך מאך דיך פאר א גאט איבער פרעהין אבער ניט מעהר.

פארשטעהט זיך אז דאס איז ניט דער אייניציגער גרונד פאר וואס די מתנגדים בא-קעמפען אזוי שטארק דעם חסידיזם. עס זיי-נען פארהאן נאך אורזאכען, אזוי למשל האלטען מתנגדים אסאך פון לערנען, דער חסידיזם האלט אסאך פון „עבודה". איז עס אבער אויסער דעם ראהם פון א קורצען אר-טיקעל אויסצורעכענען אלע גרונדען פאר וואס די מתנגדים זיינען געגען חסידיזם און זיי באהאנדלען אין אלע דעטאלען.

עס דארף אבער באמערקט ווערען אז די וועלט מלחמה יאהרען זיינען אין דעם פרט געווען גינסטיג פאר די מתנגדים. אין דער צייט פון דער וועלט מלחמה איז דער חסידיזם אין אייראפא געשוואכט געווארען. פיעלע רביים זיינען אוועק פון זייערע היימען און זייערע חסידים האבען פשוט ניט געקאנט צו זיי פאהרען. א יונגער דור איז דערווייל אונטערגעוואקסען אהן א רבין.

אבער וואס די מלחמה האט אין דעם פרט געטהון פאר די מתנגדים, טהוט דאס יעצ-

טיגע אמעריקא פאר דעם חסידיזם.

אמעריקא פארמאגט היינט צו טאג דעם גרעסטען קבוץ אידן. רביים האבען אנגע-הויבען קומען אהער, עס האבען אויך אנגע-הויבען קומען אהער חסידים. עס זיינען פארהאן דא אויך חסידים פון פריהער. און אמעריקא הויבט אן ווערען א שטארקער צענטער פון חסידיזם. ער נעמט דא אן אבי-סעל אן אנדער פארם, ער איז מעהר מאדער-ניזירט, מעהר צוגעפאסט צו דעם אידישען לעבען אין אמעריקא — א מאדערניזירטער חסידיזם. ער דרינגט שוין אפילו אריין אין די רעפארמירטע קרייזען. קאנסערוואטיווע און רעפארמירטע ראבאים, שרייבען געשיכ-טעס וועגען חסידיזם, איבערזעצען אין ענג-ליש חסידישע ליטעראטור, און מען קען אפילו הערען רעפארמירטע ראבאים האלטען היציגע „סוירמאנס" וועגען חסידיזם מיט אזא פאטאס וואס נאר א הונדערט פראצענ-טיגער הייסער חסיד קען באזיצען וועלן ער רעד וועגען זיין רבין.

צי חסידיזם וועט אין אמעריקא ווערען א שטארקע באווועגונג, בלייבט, נאטירליך, צו זעהן. וועלען מיר אין די עטליכע פאלגענדע פאראגראפען איבערגעבען אין קורצען די געשיכטע פון דעם גרינדער פון חסידיזם, רבי ישראל בעל שם טוב ז"ל. און אזוי ווי די גע-שיכטע פון יעדען גרויסען מענשען, פון יע-דער עפאכע-מאכענדע פערזענליכקייט איז רייך מיט לעגענדעם, אזוי האט זיך אויך ארום דעם לעבען פון בעל שם טוב געווענדט פארשיעדענע לעגענדעם. די פאנטאזיע פון דעם חסידיזם איז געגאנגען אזוי ווייט אז זי האט שוין אנגעהויבען וועבען די לעגענ-דעם מיט דעם לעבען פון דעם בעל שם טוב'ס עלטערען.

ארום דעם ענדע פון דעם זיבעצענטען יאהרהונדערט האט געלעבט ביי דער פוילי-שער גרענעץ א איד מיט דעם נאמען אליעזר און זיין פרוי. איינמאהל, אזוי דערצעהלט אונז די לעגענדע, זיינען רויבער באפאלען די שטאדט, זיי האבען געכאפט אליעזר'ן און האבען איהם פארקויפט פאר א קנעכט צו א געווייסען פרינץ.

ר' אליעזר איז געווען א זעהר קלוגער איד, א מענש מיט א געזונטען שכל חישר, האט דער פרינץ אנגעהויבען פון איהם צו האלטען. זיך איבערצייגענדיג אין זיין חכמה, האט דער פרינץ אוועקגעשענקט אליעזר'ן צום קעניג, ער זאל איהם מאכען פאר מי-ניסטער.

אין יענער צייט האט דער קעניג געפיהרט מלחמה, און עס האט געהאלטען ערב א גרוי-סען קאמף וואס זאל ענטשיידען דעם אויס-גאנג פון דעם קריעג. ר' אליעזר האט געגע-בען דעם קעניג אן עצה, א דאנק וועלכער דער קעניג האט מנצח געווען, און ער האט געמאכט אליעזר'ן פאר געזעראל.

דער קעניג איז געווען אזוי דאנקבאר אליעזר'ן, פאר דער עצה, אז ער האט זיך ניט באנוגט דערמיט אליין וואס ער האט איהם געמאכט פאר געזעראל, נאר ער האט איהם אויך געמאכט פאר פרעמיער מיניס-טער, און נאכמעהר, ער האט איהם געגעבען דעם וויצע קעניגס טאכטער אלס פרוי.

ר' אליעזר האט מיט איהר חתונה געהאט, אבער פארשטעהט זיך, אז בלויז אויף פא-פיר, געלעבט האט ער מיט איהר ניט. די פרינצעסין האט ניט פערשטאנען וואס דאס זאל בעדייטען, און נאכדעם ווי א היבש שטי-קעל צייט איז פערביי, האט זי זיך אנגענומען מיט מוט און איהם געפרעגט פארוואס ער פיהרט זיך אויף מיט איהר עפעס אזוי מאר-נע. וועלן ר' אליעזר האט איהר דערצעהלט דעם גאנצען אמת, ווי אזוי ער איז געקומען אהער, און אז ער האט איבערגעלאזט אין דער היים א ווייב, האט די פרינצעסין איהם באשאנקען מיט קאסטבארע מתנות און איהם געהאלפען אנטלויפען פון איהר און זיך אומקעהרען צו זיין ווייב.

אויפ'ן וועג אהיים האט זיך אליהו הנביא צו איהם באוויזען און צו איהם געזאגט: „דערפאר וואס דו ביזט אזוי פרום, וועט דיר געבוירען ווערען א זוהן וואס וועט בא-לויכטען די אויגען פון כל ישראל, און ישראל וועט זיין זיין נאמען, ווייל אין איהם וועט מקוים ווערען דער פסוק (ישעיהו מט, ג) „עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר".

אבער ניט קוקענדיג אויף אליהו הנביא'ס ברכה האבען ר' אליעזר און זיין ווייב גע-

לעבט און זיך זהר געעלטערט אבער קינדער איז ביי זיי ניט געבוירען געווארען. ערשט וועז דאס פארעל איז אלט געווארען כמעט הונדערט יאהר, איז דער פארשפראכענער זוהן געבוירען געווארען ארום דעם יאהר 1700.

באלד נאכדעם ווי דאס קינד האט דערזהען די ליכטיגע וועלט איז ר' אליעזר גשטארבען. די איינציגע ירושה וואס דער טאטע האט איבערגעלאזט דעם יתום איז בשטאנען אין די ווערטער: „דיין גאנץ לעבען זאלסטו געדענקען אז גאט איז מיט דיר, און דו זאלסט פאר גארניט מורא האבען".

נאכדעם ווי דער קליינער ישראליק איז געבליבען א קיילעכדיגער יתום, האט די קהלה גענומען אכטונג געבען אויף איהם. ער האט אבער געהאסט דעם „חדר". ער האט ליעב געהאט די נאטור, עס האט זיך איהם שטענדיג געוואלט זיין אין וואלד, אין פעלד, אויף דער לאנקע, הערען דאס זינגען פון די חסידיזם און דער בעל שם טוב 3 פויגעלער, דאס שעלעשצען פון די בלעטער, די סודות וואס די ליפענדע „ריטשקעלעך" דערצעהלען. ער האט פיינט געהאט די שטאט די קינסטליכע, און ליעב געהאט דאס פעלד, דאס נאטירליכע. פלעגט ער אפט אנטלויפען פון חדר און זיך אויפהאלטען גאנצע טעג אין וואלד!

זהענדיג אז קיין רב וועט שוין פון איהם ניט ווערען, האבען זיינע אפעקונען אויפגעגעבען די האפנונג און איהם געמאכט פאר א „באהעלפער" וואס ברענגט די קינדער אין חדר אריין און פיהרט זיי אהיים. פון „באהעלפער" איז ער געווארען א שמש, און וועז ער איז אלט געווארען אכטצען יאהר האט ער חתונה געהאט.

זיין פערהייראט לעבען איז אבער ניט גוועז ניט גלוקליך. עס האט ניט לאנג גענומען און זיין יונגע פרוי איז געשטארבען. האט דער יונגער ישראל געביטען זיין פראפעסיע און איז געווארען א לעהרער.

זייענדיג א זהער עהרליכער און אמת'ער מענש, האט ער געמאכט אזא טיעפען אייגדרוק אויף דעם רייכען און געלערנטען אפרים פון קוטא, אז ער האט אזש פארשפראכען ישראלן צו געבען איהם זיין טאכטער חנה פאר א פרוי. אונגליקליכערווייזע איז אבער ר' אפרים געשטארבען איידער ער האט נאך געהאט די מעגליכקייט מודיע צו זיין זיין טאכטער אז זי איז פער'קנס'ט.

אנגעטהון אין פשוטע פויערישע קליידער

איז דער בעל שם טוב ערשיענען פאר חנה'ס ברודער, מיט א דאקומענט באשטעטיגענדיג אז ער איז זיין שוועסטער'ס חתן. אפרימ'ן איז דער שדוך ניט אנגעשטאנען, און ער האט זיך מיט אלע מעגליכקייטען געווהרט געגען „באפלעקען" דעם יחוס פון זיין משפחה. חנה האט זיך אבער ניט גערעכענט מיט איהר ברודערס ארגומענטען זי זאל ניט חתונה האבען מיט דעם „עם הארץ". ביי איהר איז איהר פאטער'ס וואונש געווען א געבאט, און זיי האבען חתונה געהאט.

נאך דער חתונה האבען זיי זיך באזעצט אין א דערפעל אין די קארפאטען. זייער פארמעגען איז באשטאנען פון א פערד און וועגעל, און חיונה האבען זיי געצויגען דערפון וואס חנה פלעגט ארום פיהרען ליים צו פארקויפען אין די שכנ'ישע שטעדטלאך. דער בעל שם טוב אליין איז געווארען א שוחט, אבער ער האט שנעל אויפגעגעבען די פראפעסיע און איז געווארען א שענקער אין דער קרעטשמע וואס זיין שוואגער האט איהם געקויפט.

זייענדיג א גרויסער ליעבהאבער פון דער נאטור, האט ער פאמעליך זיך אויסגעלערנט ווי אזוי צו באנוצען פארשיעדענע געווואוקסען פאר רפואות. דאן האט ער אנגעהויבען ארומפאהרען אין פאדאליע און וואהלין. ער האט אנגעהויבען פרעדיגען זיינע אידעען, און אלס רעזידענץ-פלאץ האט ער אויסגעקליבען דאס שטעדטעל מעזשביזש. זיין נאכפאלגערשאפט האט אנגעהויבען וואקסען. צום אנהויב זיינען נאר די ארימע געקומען איהם הערען, אבער בישלעכווייז האט ער אנגעהויבען געווינען אויך תלמידי חכמים.

דער ווינקעלשטיין פון חסידיזם, לויט דער בעל שם טוב האט איהם אנידערגעלעגט, איז א פאנטאסטישע קאנצעפסיע פון גאט. אזוי ווי גאט איז אין אלצדינג, דערפאר מוז יעדע

זאך באזיצען עפעס גוטעס, אין וועלכען גאט מאניפעסטירט זיך אלס קוואל פון גוטסקייט. דער פועל יוצא דערפון, לויט דעם בעל שם טוב, איז אז יעדער מענש מוז באטראכט ווערן אלס גוט, און אויב ער איז זינדיג, טאר מען זיינע זינד ניט פארדאמען, נאר מען דארף זוכען זיי צו ערקלעהרען. ער האט אויך געלייקענט אז גאט איז צופריעדען מיט אסקעטיזם. ער איז דורכאוים באשטאנען אז די ערדישע וועלט איז ווערט זעהר פיעל, אז מען דארף זיך ניט פייניגען, נאר אדרבה, מען דארף געניעסען אויך די וועלט, אבער מען דארף בלויז וויסען ווי אזוי — מען דארף זיך האלטען אין דער מאס, אין דער גרעניץ.

אבער בעת די רבנים פון יענער צייט האבען געלענט דאס הויפט-געוויכט אויף לערנען, האט דער בעל שם טוב געהאלטען אז דאוונען איז די הויפט-זאך. אונטער דאוונען האט דער בעל שם טוב פערשטאנען דבקות — דאס געפיהל צו ווערען, צו זיין איינס מיט גאט. דער מענש דארף אריין אין אזא רעליגיעזען עקסטאז, אז ער דארף זיין בלויז נשמה, ער דארף פארגעסען אז ער עקזיסטירט פיזיש, און זיך „באהעפטען" מיט דעם אייביגען. דער פועל יוצא דערפון איז אויסערגעווייניליכע פרייד וואס איז אבסאלוט נויטיג פאר דעם אמת'ן דיענען גאט. און נאך וויכטיגער פון דאוונען האט ער געהאלטען דאס פריינדליכע בעהאנדלען זינדיגע מענשען.

ר' ישראל בעל שם טוב קען מען,ניט רעכענען צווישען די וועלט-באריהמטע תלמידי חכמים. ער איז געווען א למדן. מען דערצעהלט אז א גרופע פון גרויסע רבנים האבען איהם געפרופען צו זיך. עס איז געווען ראש חודש, האבען זיי צו איהם געזאגט: „דו זאגסט אז דער רוח הקודש רוהט אויף דיר, אבער מיר וואלטען וועלען וויסען צו די ביזט א בקי אין אידישע דינים. ווי איז דער דין וועז איינער פארגעסט צו זאגען „יעלה ויבוא". דארויף זאל דער בעל שם טוב האבן געענטפערט: „דער דאזיגער דין איז אייגענטליך איבערפליסיג פאר אונז אלע. וואס רום איהר, וועז איהר זאלט אפילו אנהויבען די תפלה איבערסניי, וועט איהר סאי ווי נאכאמאהל פארגעסען, צו זאגען „יעלה ויבוא" און איך וועל באשטימט ניט פארגעסען אפילו ביים ערשטען מאהל".

זיין הויפט ערפאלג איז באשטאנען אין זיין פאלשטענדיגער איבערציגונג אז גאט האט איהם פארטרויעט א ספעציעלע מיסיע. ער האט אויך באמת געגלויבט אז עס רוהט אויף איהם דער רוח הקודש, און אז הימלישע וויזיאנען באווייזען זיך צו איהם.

דעם צווי און צוואנציגסטען מאי 1760 איז רבי ישראל בעל שם טוב דער גרינדער פון חסידיזם, נפטר געווארען אין מעזשביזש. זיין נאכפאלגער איז געווארען ניט זיין זוהן צבי, נאר ר' בער פון מעזריטש. ר' בער האט אויסגעקליבען די שטאדט מעזריטש אלס זיין רעזידענץ-פלאץ, און ווי די חסידים זאגען די שכינה איז איבערגעגאנגען פון מעזשביזש קיין מעזריטש.

די באלאגערונג פון טבריה

(א קאפיטעל געשיכטע פון ישוב מיט 200 יאהר צוריק)

א. ר. מלאכי

די פאליטישע לאגע אין ארץ-ישראל מיט צוויי הונדערט יאהר צוריק איז זעהר א קאמפליצירטע געווען.

פאקטיש האט דאס לאנד באלאנגט צו טערקיי, אבער די רעגירונג פון קאנסטאנטינאפאל האט זיך וויניג וואס געמישט אין די אינערליכע אנגעלעגנהייטען פון לאנד. די פארוואלטונג איז געלעגען אין די הענד פון די פאשאס, וואס די מעהרסטע זיינען געווען טיראנען, האבען ווי פיאווקעס געזויגען דאס בלוט פון די איינוואוינער, האבען ארויפגעלייגט שווערע שטייערען און דורך דער צייט וואס זיי האבען געהערשט, האבען זיי הויפענס גאלד אנגעשארט. די אידען זיינען באהאנדלט געווארען ניט בעסער און ניט ערגער פון דער אלגעמיינער באפעלקערונג. איז דער פאשא געווען א שלעכטער, פלעגט ער זיי דריקען און מאנען פון זיי וואס מעהר געלד. אויב ער איז ניט געווען אזא רשע, פלעגט מען מיט איהם ווי עס איז דורכקומען.

די רעגירונג אין קאנסטאנטינאפאל האט פון דעם קיין אהנונג ניט געהאט. נאר אז עס איז אנגעקומען אן ערנסטע קלאגע, פלעגט זי ארונטערזעצען דעם פאשא און שיקען אן אנדערען אויף זיין פלאץ, וועלכער איז ניט בעסער געווען פון פריהערדינגען. עס איז כדאי צו באמערקען, דאס די מעהרסטע פאשאס פלעגען פאר דעמדאזיגען אמט באצאהלען דער רעגירונג, ווייל עס איז געווען א גוט געשעפט.

אין אזא לאגע איז נאטירליך, אז מען פלעגט פיהלען א ביטערניש געגען דער רעגירונג און עס פלעגען זעהר אפט אויסברעכען אויפשטאנדען און רעוואלוציעס.

די שטענדיגע אויפשטאנדען האבען גענראכט די אידען צו פארלאזען דעם גליל, זיך באזעצען אין ירושלים און אנדערע שטעט, וואו מען איז מער זיכער געווען מיט'ן לעבען. דער ישוב פון גליל האט געגומען ווערען קלענער און טבריה, וואס איז געווען איינע פון די גרעסטע אידישע קהלות, איז אין דער ענדע פון זיבעצהנטען יאהרהונדערט גענליבען פארלאזען פון אידען. פולע זיבעציג יאהר האט אין טבריה זיך ניט געפינען קיין איין איד, און ווי איינער פון די רבנים פון יענער צייט שרייבט: „איז זי געווען וויסט און פארלאזען פון איהרע קינדער; עס גפינט זיך ניט דארט ניט א שול און ניט א בית-מדרש, און זייט זי איז חרוב געווארען, האט מען קיין „קדיש" ניט געהערט זאגען."

אין יענער צייט האט גענומען ווערען בארימט דער נאמען שעיך דאהיר אל אמאר, איינער פון די העלדישסטע אראבער, וואס זיין פאטער איז געווען דער הערשער פון צפת. דאהיר אל אמאר האט אפגעשטאמט פון א חשוב'ער העלדישער בעדואינער פאמיליע, וואס האט געוואוינט לעבען ירדן אין טבריה. — אז זיין פאטער איז געשטארבען, האט ער זיך ניט באנוגענט מיט צפת. ער האט געהאט גרויסע אמביציעס און געוואלט רעגירען איבער'ן גאנצען גליל.

ער האט גענומען ארגאניזירען אן ארמיי און אין 1737 האט ער פארכאפט טבריה, האט זיך דארט באפעסטיגט, ארומגערינגעלט איהר מיט א שטארקען מויער און אויפגעשטעלט טורעמס, צו זיין געשיצט פון אירע בערפאל.

דאהיר, דער פורכטבארער גבור אויפן שלאכטפעלד, איז אין צייט פון שלום געווען ווייך און צארט ווי א קינד, און געזארגט פאר דעם וואוהל פון דער באפעלקערונג. ניט קוקענדיג אויף זיין גרויסקייט, האט ער געלעבט פשוט און איז געווען וויט פון געלדלוסט, האט געזוהלען אויסבעסערען די לאגע און בריינגען ארדענונג אין לאנד. זייענדיג

ציווילזירט און געביל־דעט און האבענדיג א באגריף אין דער אייראפעאישער פאליטיק, האט ער געזוכן פאראינטערעסירן אייראפעאישע קאפיטאליסטן מיט ארץ־ישראל און האט עכו, וואס איז געווען א קליין אום־באדייטענד דארף, געמאכט פאר א וויכטיגען פאדט און דער האנדעל האט זיך צוליב דעם געגומען ענטוויקלען.

וועלענדיג פארזיכערן זיין פאזיציע, דאס די טערקישע רעגירונג זאל איהם אנערקענען אלס הערשער פון גליל, איז ער געקומען אין פארבינדונג מיט פארשיידענע בעדואינער שבטים, האט זיי אונטערגעקויפט מיט געלד, קליידער און מתנות, האט זיי באזארגט מיט געווער און ארגאניזירט א שטארקע, גרויסע ארמיי, און די רעגירונג האט זיך געמוזט רעכענען מיט איהם און איהם קרוינען אלס דער „שעיך פון עכו, דער העכסטער הער, קאמאנדיר פון נצרת, טבריה, צפת און אויבערהאר פון גאנצען גליל". זעלבסטפארשטענדליך דאס דאהיר האט פאר דעם באצאהלט דער טערקישער רעגירונג א גרויסע סומע געלד. דאך האט מען אין קאנסטאנטינאפאל געקוקט קרום אויף איהם און געזוכט איהם צו באזייטיגען.

דאהיר האט זיך אויסגעצייכענט מיט א ליבע צו אידען, און האט אויף זיי געלייגט גרויסע האפענונגען, דאס זיי וועלען אויפלעבן דאס לאנד און איר מאכן בליהען. דערוויסענדיג זיך פון די אידען אין צפת, דאס דער סמירנער רב, ר' חיים אבולעפיא, וויל קומען קיין ארץ־ישראל, האט ער זיך געווענדעט צו איהם מיט א בריף, ער זאל זיך באזעצען אין טבריה.

ר' חיים אבולעפיא איז געווען אן אייניקעל פון דעם פריהערדיגען רב אין טבריה, דער גאון ר' יעקב אבולעפיא, און ער האט מיט צופריעדנהייט אננגענומען די איינלאדונג פון דאהיר'ן, צו באנייען דעם אידישען ישוב אין דער שטאט וואו זיין זיידע איז געווען רב.

אין יאהר 1739 האט ר' חיים אבולעפיא, צוזאמען מיט א גרופע רייכע אידען, פארלאזען סמירנא, און נאך א לאנגער רייזע זיינען זיי אנגעקומען אין טבריה.

דאהיר האט דעם רב מיט זיין געמיינדע אויפגענומען מיט דעם גרעסטען כבוד. ער האט איהם געשיינקט א קעניגליכען קלייד און געלאזט אויסרופען, דאס מען זאל דעם רב פאלגען און טאן אלעם וואס ער וועט הייסען. דער שעיך האט מיט א ברייטע האנט געשטיצט דעם נייעם ישוב, האט פאר זיי געלאזט אויסבויען עטליכע חצרים און א שול, וואס איז, ווי ר' חיים אבולעפיא דערצעהלט, געווען די שענסטע אין ארץ־ישראל; האט אויסגעבויט א באזאר (מארק) מיט קלייטען, א שיכעם (מאנאוויל) פאבריק; האט געמאכט שאסיין, פארפלאנצט ווייניגערטנער ארום דער שטאדט, אזוי דאס אין צווי יאהר ארום איז טבריה געוואקסן איינע פון די שענסטע שטעט אין ארץ־ישראל און דער אידישער ישוב האט זיך אזוי שטארק ענטוויקעלט, דאס טבריה איז פאקטיש געווארען א אידישע שטאט.

די רוה האט אבער ניט לאנג אנגעהאלטען, און דער ניי־געגרינדעטער ישוב אין טבריה איז געשטאנען פאר סכנה פארניכטעט צו ווערן.

ווי פריהער געזאגט, האט די רעגירונג אין קאנסטאנטינאפאל, געקוקט קרום אויף דאהיר'ן און געזוכט צו באזייטיגען איהם, כאטש ער האט זיך אלם הערשער, אויסגעצייכענט, געבראכט ארדענונג און אויסגעראמט אלע גזלנים און גנבים, וואס האבען אנגעפילט דעם גליל, און מען איז צוליב זיי ניט זיכער געווען מיט'ן לעבען און אויך די איינקונפט פון שטייערן האט זיך פיל פארגרעסערט. טערקיי האט אבער מורא געהאט, דאס מיט דער צייט וועט דאהיר ווערן אין גאנצען זעלבסטשטענדיג, און זי האט דערבער א וואונק געטאן צו דעם פאשא פון דמשק, סלימאן אל אדאם (דער רויטער), ער זאל אנפאלען אויף דאהיר'ן און דעם גליל אוועקנעמען פון איהם.

אין יולי פון יאהר 1742 האט סלימאן צונויפגענומען א גרויסע ארמיי, האט זיך באזארגט מיט פיל וואפען און קאנאנען און ערקלערט דאהיר'ן קריג.

דאהיר איז ניט געווען צוגעגרייט, אבער ער האט גלייך אויפגעשטעלט א קליינע אר-מיי און זיך געזעצט אויף דאהיר'ן, האט ער ניט געקענט באזיגען די גרויסע ארמיי פון שונא, און נאך קליינע פארלוסטען האט ער זיך צוריקגעצויגען און אנטלאפען קיין טבריה, וועלכע איז געווען באפעסטיגט, און איז געווען זיכער דאס סלימאן וועט איהר ניט איינגעהמען.

אין טבריה האט מען ניט געווארט די ריכטיגע לאגע, און די אידען זיינען געווען זיכער דאס דאהיר וועט זיי באשיצען און עס וועט מיט זיי קיין שלעכטס ניט געשען.

אין עטליכע טעג ארום האט אבער דער רב, ר' חיים אבולעפיא, באקומען א בריף פון דעם אידישען באנקיר אין דמשק, חיים פרחי, וועלכער איז געווען דעם פאשא'ס פי-נאנץ-מיניסטער, אין וועלכען ער וועלט גע-ווארענט גלייך צו פארלאזען טבריה, ער און אלע אידען, ווייל סלימאן האט באשלאסען אפצונעהמען טבריה און פיהרט מיט זיך גרויסע קאנאנען צו בארבארדירען די פעס-טונגען און די שטאָט צו פארברענען. פרחי האט דעם בריף געשריבען אויף דעם ארדער פון פאשא, וואס האט געוואלט דאס די אי-דען און זייער גוטס זאלען געראטעוועט וו-רען, און זיי געהייסען באזעצען זיך דערווייל אין צפת אדער אין עכו, וואו ער וועט צו-שטעלען סאלדאטען זיי צו היטען. אבער למען השם ניט צו בלייבען, ווייל די רעגי-רונג האט באשלאסען די שטאָט חרוב צו מאכען, און אויב די אידען וועלען ניט אנ-טרונען וועלען, וועט מען זיי גלייך מיט אלע-מען פארטיליגען און די שטאָט וועט איינ-גענומען ווערען.

דער בריף איז אנגעקומען ערב שבת פאר-נאכט. צווישען די אידען איז געווארען א טו-מעל. זיי האבען ניט געוואוסט וואס צו טאן, צו אנטלויפען אדער בלייבען.

דער רב איז אעק צו דאהיר'ן, איהם גע-וויזען דעם בריף און געפרעגט אן עצה, וואס צו טאן. דאהיר האט אים בארוהיגט און גע-זאגט, דאס דערווייל איז ניטא וואס צו שרע-קען זיך. טבריה איז שטארק באפעסטיגט און סלימאן וועט איהר ניט לייכט אפנעהמען. דאהיר האט דעם רב אויך ערקלעהרט, דאס דער איבערפאל אויף טבריה איז ניט געאר-דערט פון דער רעגירונג אין קאנסטאנטינא-פאל, ווייל ער האט זיך מיט גארניט פארזינ-דיגט, און ווען די רעגירונג וואלט יא געהאט א האנד אין דעם, וואלטען זיינע מענשען אין קאנסטאנטינאפאל זיכער געוואוסט פון דעם און וואלטען איהם געלאזט וויסען. די מלחמה איז ארויסגערופען נאר פון דעם פא-שא פון דמשק, וואס איז זיינער א פערזונ-ליכער שונא, און דאס וואס ער ראט די אי-דען צו פארלאזען טבריה, איז א באוויז דאס ער האט מורא צו טאן אויף זיין אייגענער פאראנטוואָרטליכקייט און ווייל בעסער דאס די אידען זאלען ניט געשעדיגט ווערען און דאריבער האט ער געהייסן זיין פינאנץ-מינים-טער זיי שרייבען דעם בריף. דאהיר האט דעם רב ווידער פארזיכערט דאס די אידען וועט קיין בייז ניט געשעהן און זאלען טבריה ניט פארלאזען.

דער רב איז אוועק א בארוהיגטער און דעם רייטער וואס האט איהם געבראכט דעם בריף (איידער עס איז אין ארץ-ישראל איינ-געפיהרט געווארען א פאסט, זיינען געווען ספעציעלע רייטער צו פיהרען בריף. סאי אין אראביש און סאי אין העברעאיש וועלען די דאזיגע שלוחים אנגערופען „רץ", וואס מיינט א לויפער), האט ער איבערגעגעבען אן ענטפער, דאס ער און אלע אידען וועלען פארבלייבען אין טבריה.

אין פינף טעג שפעטער האט דער רב ווידער באקומען א בריף פון פרחי'ן, אין וועלכען ער בעט זיך ביי איהם ניט איינשטע-לען זיין לעבען און די לעבענס פון אלע אי-דען, זאל זיך ניט פארלאזען אויף דאהיר'ס הבטחות, ווייל סלימאן וועט טבריה זיכער איינגענהמען און וועט יעדען איינעם דער-הרג'ענען. פרחי האט זיין בריף געענדיגט: „ראטעווט אייערע לעבענס און אנטלויפט שנעל!"

אין דער זעלבער צייט האט אבער דאהיר זיך געשטעלט אין פארבינדונג מיט דעם הערשער פון צידון, וועלכער האט איהם

פארזיכערט צו העלפען אין דער מלחמה, און סלימאנ'ען מיט זיין ארמיי ניט דורכלאזען זיין טעריטאריע.

דאס האט די אידען איננאנצען בארוהיגט און זיי האבען באשלאסען זיך צו פארלאזען אויף גאט'ס חסדים און ניט פארלאזען די שטאָט.

פינף טעג אין אלול האט דאהיר דערהאלטען א ידיעה דאס סלימאן מיט זיין ארמיי האבען פארלאזען דמשק. דאהיר האט די שטאָט נאך שטארקער באפעסטיגט און אננגרייט נענוג שפייז, וואס זאל דויערען פאר א לאנגער צייט.

אין עטליכע טעג שפעטער האט זיך שוין געזעהן סלימאן'ס ארמיי. די אידען האבען זיך שטארק דערשראקען, זיינען געקומען צו לויפען צום רב און געבעטען אים ער זאל מיט זיי אנטלויפען, ווייל שפעטער וועט זיין אונמעגליך.

דער רב האט זיי אבער שטארק אויסגעזויעלט, וואס זיי ווילען אין א צייט פון א צרה פארלאזען די שטאָט. ער האט זיי געזאגט דאס עס וועט זיין אן אונדאנקבארקייט צו דאהיר'ן, וואס האט זיי די צוויי יאהר אזוי גוט באהאנדעלט. די גוים וועלען געווים זאגן, דאס די אידען זיינען ניט ווערט וואס מען טוט פאר זיי, און ווידער — אויף וועמען וועט מען איבערלאזען די שול און די הייזער. דערצו זיינען די וועגען איצט אין א סכנה, און ווער ווייסט, אויב מען וועט זיי אין צפת אריינלאזען. דער רב האט זיי אויך געזאגט, דאס עס וועט זיין א גרויסער חלול השם, אויב די אידען וועלען זיך אריסווייזען ווי טרוסען און האט זיי געראטען זיך אנשליסען אן דאהיר'ס ארמיי און פארטיידיגען די שטאָט, וואס וועט דעם אידישען כבוד שטארק דערהויבען.

די אידען האבען דעם רב געפאלגט און זיינען פארבליבען אין טבריה. די אינגערע און קרעפטיגערע זיינען אוועק באשיצען די שטאָט, די אלטע און שוואכע האבען געפאסט און געווויינט און זיינען אוועק אויף דעם קבר פון ר' מאיר בעל הנס און די איבעריגע קברים פון תנאים און אמוראים מתפלל זיין און בעטען, דאס זייער זכות זאל ביישטעהן צו באשיצען די שטאָט.

דאהיר האט נאך אלץ ניט געגלויבט, דאס סלימאן מיינט ערנסט מלחמה-האלטען מיט איהם. ער האט געדענקט, דאס ער וויל איהם נאר איבערשרעקען כדי ער זאל די שטאָט אי-בערגעבען מיט גוטען; ער האט אויך גע-האפט, דאס דער הערשער פון צידון וועט זיך שטעלען געגען סלימאן'ס חיילות. ער איז אבער גלייך איבערצייגט געווארען, דאס מען האט איהם פארראטען און דאס סלימאן איז גרייט אויף א גרויסע מלחמה. דאהיר האט געהייסען צושלייסען די טויערען פון שטאָט און קיינעם ניט אריינלאזען. אבער אין א טאג שפעטער, וען סלימאן'ס ארמיי איז שוין געשטאנען א טאג ווייט פון טבריה, האט איהם פארדראסען וואס ער האט די פע-לאכען פון די ארומיגע דערפער ניט אריינ-געלאזען אין שטאָט, וועלכע וואלטען איהם געווים צוניץ געקומען אלס סאלדאטען. ער האט נאר געהאט טויזענד סאלדאטען, וועל-כע ער האט איינגעטיילט אין פיער לאגערען צו באשיצען די שטאָט פון דער יבשה און פון ים, און א קליינע צאהל ארטילעריע האט ער קאנצענטרירט אויף די טורעמס.

דאהיר האט דורכ'ן כנרת ארויסגעשיקט שלוחים צו זיין ברודער סאאודי, דער שעיך פון דיר-חאנא, און געבעטען ער זאל איהם שיקען מיליטער.

ניין טעג אין אלול האט סלימאן'ס ארמיי געגומען באמבארדירען די שטאָט. זיי האבען אבער באגעגענט א שטארקען ווידערשטאנד, און בשעת זיי האבען מיט שטורעם געוואלט נעהמען דעם טורעם, האט מען געגומען שי-סען אויף זיי. סלימאן'ס סאלדאטען האבען געמוזט אפטרעטען, האבענדיג א קליינע מפלה פון פופצעהן טויטע.

פארנאכט האט סלימאן ווידער געגומען באמבארדירען די שטאָט. די קוילען זיינען אבער אריינגעפאלען אין ים און די עטליכע, וואס זיינען געפאלען אויף די דעכער אדער אין גאס, האבען ניט געשעדיגט. עטליכע קוי-לען זיינען געפאלען אין אידישען קוואַרטאל.

אבער אויסער א קליינעם היזק האבען זיי ניט געמאכט. זיי זיינען געבליבען אויף דער ערד און די קינדער האבען זיי שפעטער צו-נויפגעקליבען, פלעגען דאס ברייגען צו דא-היר'ן און ער פלעגט זיי באצאהלען דערפאר.

די באמבארדירונג האט אָנגעהאלטען פערצעהן טעג און אפילו קיין איין מענש איז ניט ג'הרג'עט געוואָרען. דאהיר האט געגנו-מען גלויבען דאס נאר אין דעם זכות פון די אידען האבען סלימאן'ס קוילען קיין שליטה ניט, און ער איז זיי זעהר דאנקבאר געווען וואס זיי זיינען פארבליבען אין טבריה.

אויף דעם ראט פון רב האט דאהיר צוגע-שיקט אימאן'ען א מתנה, ווייזען איהם דאס כאטש ער איז ניט באזיגט געוואָרען, דאך אנערקענט ער איהם אלס העכערען פון איהם און וויל מיט איהם לעבען בשלום. זיי האבען געדינקט, אז דאס וועט ווירקען, וועט זיין הארץ ווייך מאכען און ער וועט אויפגעבען דעם קריג. דאהיר האט איהם דורך א שהנע און קלוגע פרוי געשיקט א גוטען פערד. ער האט די מתנה צוגענומען, אבער האט ער-קלעהרט דאס ער וועט זיך ניט צוריקקעהרען ביז טבריה וועט זיין איינגעהילט אין פלאמען און אינגאנצען פארניכטעט.

דאהיר האט נאך אלץ געהאפט אויף דער הילף פון זיין ברודער און דערווייל ווי עס איז בארוהיגט די איינוואוינער. די הילף האט זיך אבער פארשפעטינט און סלימאן האט דערווייל די מלחמה באנייט, האט גע-בראכט נייע קאנאנען און פון אין דער פריה ביז ביינאכט געהאלטען אין איין וואַרפען מיט קוילען. אבער אויך איצט האבען פא-סירט נסים און קיין שום שאדען איז ניט געשעהן. דאהיר האט ווידער געפרובט וויר-קען מיט גוטען, און סלימאן'ען געשיקט א שהנערע מתנה. איצט האט סלימאן שוין געלאזט פאלען א וואַרט וועגען שלום, אבער האט די באלאגערונג ניט אויפגענעבען. ער האט נאר די שלאכט אפגעשטעלט אויף עט-ליכע טעג, און אין דער צייט פון א וואפען-שטילשטאנד האט פרחי'ס שותף, לואטש, וואס האט זיך געפונען צווישען סלימאן'ס ארמיי, דעם רב אבולעפיא צוגעשיקט א בריף, דאס ער און אלע אידען זאלען זיך צונויפזאמלען אויף איין ארט און אין דער שטיל פארלאזען טבריה, ווארים זי וועט אין גיכען איינגענומען ווערען. לואטש האט איהם געהייסען אין נאמען פון סלימאן'ען צושיקען איהם זיינע צוויי זיהן, וועלכע וע-לען אויפגענומען ווערען מיט כבוד און מען וועט זיי אעקשיקען קיין דמשק. דער רב האט איהם אבער געענטפערט, דאס די אידען וע-לען בשום אופן ניט פארלאזען טבריה, און דער וואס האט זיי ביז איצט באשיצט פון די קוילען, וועט זיי אויך ווייטער היטן. וואס עס זאל ניט זיין, וועלען די אידען בליבען דא-היר'ן געטריי און וועלען ליידען גלייך מיט איהם.

אין שטאָט האט אבער געגנומען הערשען אומרוהען און מען איז באפאלען דאהיר'ן, פאדערענדיג פון איהם ער זאל ארויס אטא-קירען סלימאן'ען, אדער ער זאל זיך אונטער-געבען. דאהיר האט ביידע זאבען ניט געקענט ערפילען און האט זיך אפגעבעטען ביי זיי צו וואַרטען ביז זיין ברודער'ס הילף וועט דער-גרייכען.

סלימאן האט דערווייל געלאזט וויסען, דאס ער איז וויליג צו מאכען שלום, בתנאי מען זאל צוואַרפען דעם טורעם. דאס האט דאהיר בשום אופן ניט געוואלט נאכגעבען. סלימאן האט איצט גענומען באלאגערען די שטאָט און איהר לאזען פארהונגערט ווערען, ביז דאהיר וועט זיך מוזען אונטערגעבען. ער האט ארומגערינגלט דעם ים, מען זאל ניט קענען אריינברייגען שפייז.

סלימאן האט אויך געפרובט איינוואַרפען דעם מויער, אבער די באפעלקערונג פון טבריה, סאי אידען און סאי גוים, האבען גענומען באפעסטיגען דעם יסוד, און אלע סלימאן'ס פלענער זיינען ניט געלונגען.

דערווייסענדיג זיך, דאס די אידען זיינען באשעפטיגט אין באפעסטיגען דעם מויער, האט סלימאן גערייגט, דאס דער מויער קען ניט געשעדיגט ווערען, וויל די אידען האבען עפעס א כשוף געטאן; ער האט דעריבער געהייסען ברייגען אידען פון צפת, זיי זאלען איהם מיט כשוף העלפען אונטערגראבען דעם יסוד פון מויער. אבער ער האט זיך

איבערצייגט, דאס די טבריה'ער אידען באזיצען א צו-שטארקען כשוף און די צפת'ער אידען קענען איהם וויניג וואס העלפען. ער האט זיי אבער ניט באפרייט און ביז'ן שלום האט ער זיי פארמוטשעט מיט פארשיידענע ארבייט.

די באלאנגערונג פון דער שטאָט האט אנגעהאלטען עטליכע חדשים, ביז פיער טעג אין כסלו, און נאך לאנגע דינגענישען איז דער שלום געשלאסען געווארען. סאי סלימאן און סאי דאהיר זיינען פארעקשנ'ט געווען און איינער דעם צווייטען האט ניט געוואלט נאכגעבען. ענדליך האט דאהיר איינגעשטימט צו געבען סלימאן'ען א קאנטריבוציע פון צעהן גמלים און אויך איינווארפען עטליכע שטיינער פון טורעם, וועז סלימאן וועט שוין זיין דריי טעג וויט פון טבריה.

דאהיר איז געווען נייגעריג צו מאכען שלום, וויל ער האט אלם הויפט חאדזש (דער יעניגער וואס באזוכט מעקא — הייסט חאדזש, און דער הויפט פון קארעוואן וואס פאהרט אויף מאכמעד'ס קבר, באקומט דעם טיטול הויפט חאדזש) אין יענער צייט באדארפט אראנזשירען די רייזע קיין מעקא. סלימאן, ווידער, האבענדיג א דורכפאל, האט פון קאנסטאנטינאפאל באקומען אן ארדער אויפגעבען די מלחמה.

די אידען וואס האבען דורך דער גאנצער צייט פון דער מלחמה איבערגעליטען טויטשרעק, האבען דעם טאג וועז דער שלום איז געשלאסען געווארען, געמאכט א יום-טוב און יאהרען-לאנג האבען זיי דעם נם געפייערט.

צום אנדענק פון מיין גאטזעליגען פאטער

ר' יוסף ב"ר מנחם מענדעל ע"ה

און מיין גאטזעליגע מוטער

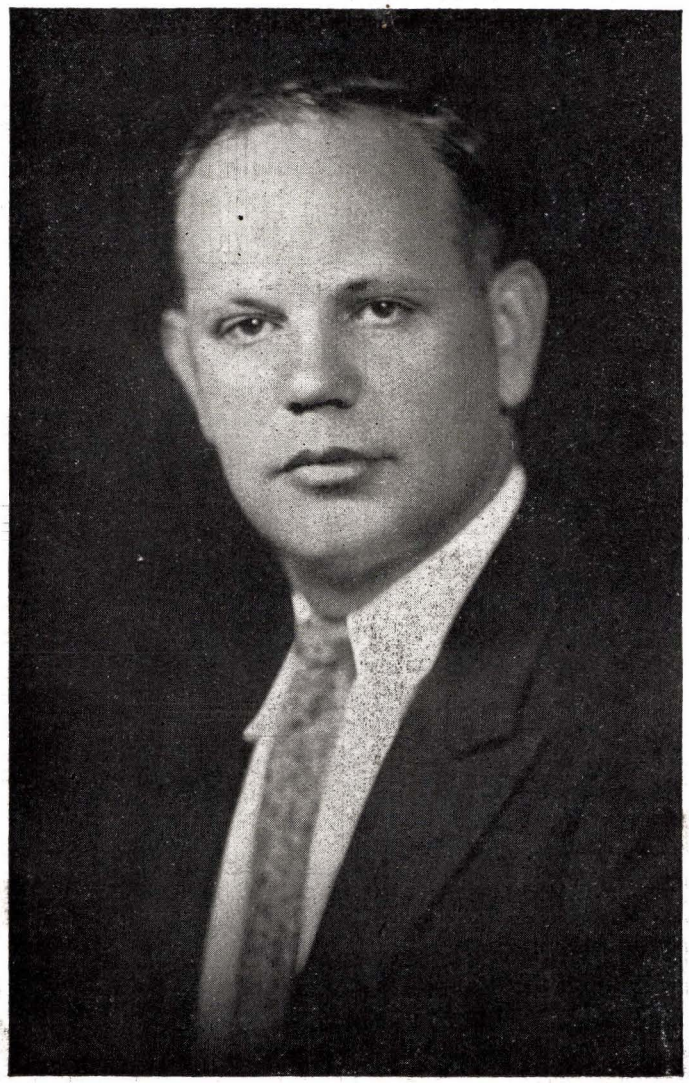
טאבע בת ר' דוד ע"ה

עס איז פאר מיר א כבוד און א פארגעניגען צו באגריסען אייך, מיין טהייערער פריינד און וועג-ווייזער, רבי ר' משה'לע ליפשיץ, צו אייער אבפאהרען פון די פאראיניגטע שטאאטען און זיך באזעצען מיט אייער פאמיליע אין ארץ ישראל.

איהר וועט אונז אלעמען פעהלען, ליבער רבי, באזונדערס וועט איהר פעהלען דער אידישער געמיינדע פון פילאדעלפיא, פאר וועמעס וואהלטאט איהר האט אזוי אונעדמידליך געארבייט. אייער אבוועזענהייט וועט זיין א גרויסער פארלוסט פאר דער אידישער באפעלקערונג. מיר טרייסטען זיך אבער דערמיט, וואס אייער השפעה וועט פארבליבען אין אונזער זכרון און אז איהר וועט אנגעהן מיט אייער גוטער ארבייט, לטובת הכלל, אין דעם לאנד פון אונזערע אבות. זאל אייך השי"ת מאריך ימים ושנים זיין, מיר זאלען אלע זוכה זיין צו זעהן פאלעסטינא-דאם היימלאנד פון אונזער פאלק, און גאט זאל מיר העלפען אז איך זאל אין גיכען אייך באזוכען אין אייער הים אין ירושלים.

העגרי דזשיי. אייזער, ניו יארק

עס פארדריסט—

אונז וואס מיט אייער אפפאהרען וועט אונזער אידישע קהלה פארלי-רען אזא וועריטהפולען רעליגיעזען פיהרער. מיר טרייסטען זיך אב-ער מיט דעם פאקט, וואס איהר וועט אנגעהן מיט אייער רעליגיעזער און פילאנטראפישער טעטיגקייט, וואו איהר זאלט זיך ניט געפינען. וויגשען מיר אייך טהיי-ערער רבי ליפשיץ, און אייער ליעבע פאמיליע, א גליקליכע רייזע און א ליכטיגע צוקונפט אויף אייער גאנצען לע-בען. גאט זאל העלפען מיר זאלען זוכה זיין צו זעהן די אופבויאונג פון אונזער לאנד און אידי-שע צרות זאלען אויפ-הערען אין אלע לענ-דער, וואו זיי געפינען זיך.

מר. און מרס. דייויד אווערבאך און זוהן

מאר און מאעמענסינג עוועניו

צאתך לשלום

עס איז פאר מיר אַ גרויסער כבוד און אַ פארגעניגען צו באגריסען אייך, ווירדיגער רבי, צו דער געלעגענהייט פון אייער פארלאזען אמעריקא צו באזעצען זיך אויף שטענדיג אין אונזער הייליג לאנד. די אידען אין אמעריקא בכלל און אונזער אידישע פיליאדעלפיא בפרט, וועלען באדויערען אייער אבוזעזענהייט. אונזער אייניציגע טרייסט איז אבער וואס איהר וועט דארטען, אין ארץ ישראל, אנגעהן וויטער מיט אייער הייליגער און מענשלי-כע ארבייט לטובת אונזער פאלק. איך ווינש אייך און אייער פאמיליע אַ גליקליכע רייזע, אריכת ימים ושנים. און ברכה והצלחה אין אלע אייערע אונטערנעהמונגען.

מיט גרוים דרך ארץ

הערמאן גראס

1106 וועסט קאלאמביא עוועניו

עס איז אונזער גרויסער פארגעניגען זיך אנצושליסען מיט דער גרויסער צאהל אידען פון אמעריקא צו ווינשען אונזער ווירדיגען רב און פיהרער

אדמו"ר הרב ר' משה'לע ליפשיץ שליט"א

אַ הארציגען צאתך לשלום, צו זיין אפפאהרען נאך ארץ ישראל. מיר ווינשען איהם ברכה והצלחה און אריכת ימים.

קאנגרעגיישאן עטרת ישראל

יוסף פרידמאן, פרעזידענט

לואים טשערי, פינ. סעקרעטאר

די בעאמטע און מעמבערס פון

אהבת אחים תלמוד תורה

שיקען זייער הארציגע באגריסונג און גוטע ווינשען צו אונזער רב און פיהרער

הרב ר' משה'לע ליפשיץ

צו דער געלעגענהייט פון זיין אפפאהרען נאך ארץ ישראל. מיר ווינשען ער זאל מצליח זיין בכל אשר יפנה און מיר זאלען אלע דערלעבען צו זעהן אונזער הייליג לאנד די היימלאנד פון אונזער פאלק ישראל.

היימאן קאצקער, פרעזידענט

דוד זאסלאווסקי, סעקרעטאר

עס איז פאר אונז אַ כבוד צו באגריסען דעם ווירדיגען רעליגיעזען פיהרער **אדמו"ר הרב ר' משה'לע ליפשיץ שליט"א** צו דער געלעגענהייט פון זיין אפפאהרען קיין ארץ ישראל. מיר ווינשען איהם ברכה והצלחה בכל אשר יפנה.

די בעאמטע און מעמבערס פון

קאנגרעגיישאן גאולת ישראל

7טע און פעריש סטריט

ק. פעלדמאן, פרעזידענט

די בעאמטע און מעמבערס פון

לוידים אקזילערי פון איילענד ראוד

שיקען זייער הארציגע באגריסונג צו דעם ווירדיגען רעליגיעזען פיהרער

הרב ר' משה'לע ליפשיץ

צו דער געלעגענהייט פון זיין אפפאהרען קיין ארץ ישראל און ווינשען איהם און זיין פאמיליע אַ פרעהליכע רייזע און אַ גליקליכע צוקונפט אין אונזער הייליג לאנד.

מרס. גאלדי פרידמאן, פרעזידענטין

לינע פישער, סעקרעטערי

דזשאזעף דזשאזעפסאן

פרעזידענט פון

דזשוירזי מעיד קאָרפאָריישאַן

באגריסט הרב ר׳ משהלע ליפשיץ מיט זיין פאמיליע צו זייער אפפאהרען פון די פאראייניגטע שטאאטען קיין ארץ ישראל און ווינשט זיי אַ פרעהליכע רייזע און אַ געזונד גליקליך לעבען אין דעם לאנד פון אונזערע אבות.

דזשוירזי מעיד איז די אריגינעלע הויפטישע זויער קריעם-דערד וועג-ווייזער אין דיזען פרט — אנדערע פאלגען נאך אבער זעלטען געלינגט עס גענוסט פון דעם בעסטען— דזשוירזי מעיד

דזשוירזי מעיד האט געצייגט דעם וועג צו פראדוצירען אמת-היימישע זויער קריעם אין אמעריקא. פיעל זוכען נאכצומאכען פאר-לויפיג איז עס נאָך קיינעם ניט געלונגען.

„פון דער פארם פריש צו אייך אויפין טיש"

געזונט, פריש, גארהאפט פאר דער גאנצער פאמיליע

פאר אייער געזונט און פארגענוגען — נוצט וואָס מעהר

דשוירזי מעיד זויער קריעם

די בארימטע זויער קריעם וואָס באזיצט דעם אמתן טעם פון גוטער, היימישער סמעטענע.

צו באקומען אין אלע גראָסעריס, דעליקאטעסען און פוטער און אייער סטארס.

Jersey Maid Dairy Products

BORDENTOWN, N. J.

-:- MEMORANDUM -:-

די באאמטע און מעמבערס פון דער בני האלבערשטאם שוהל 6טע און גרין סטריט

באגריסען הרב ר' משה ליפשיץ און זיין פאמיליע צו זייער אפ-פאהרען קיין ארץ ישראל און ווינשען זיי ברכה והצלחה וארי-כת ימים ושנים.

יעקב לערנער, פרעזידענט
מ. ח. ווילדשטיין, וויס פרעז.
מיכל אייזנער, טרעשזורער
רעוו. מ. ג. טשערמאן, רעק. סעק.
נח גאלדבערג, פינ. סעקרעטאר
יעקב שלום גאלדבערג, גבאים
לייב וואלף שטיינער, "
יחיאל קאלל, טראסטי
יעקב אריה גילים, "

ברכת צאתך לשלום
מברכים אנחנו
להרב ר' משה ליפשיץ
לנסיעתו לארצנו הקדושה
יהי רצון שנזכה לראות בנין ארצנו וביאת המשיח במהרה בימנו אמן

שמעון יעקב ווייטץ
ומשפחתו
517 ספרום סט.
פילדלפיה

ברכת צאתך לשלום
שולחים אנחנו לרבנו
המפורסם והאהוב

הרב ר' משה ליפשיץ

לנסיעתו להשתקע בארצנו הקדושה.

יהי רצון שנזכה לראות בנין ארצנו וביאת משיחנו בקרוב בימנו אמן.

יעקב גאלדסטיין ומשפחתו
6203 עלסווארטה סטריט
פילאדעלפיא, פא.

מר. און מרס.
ש. מאלערמאן
504 פיין סטריט

די באוואוסטע מוכרי ספרים טליתים, ספרי תורות, פרוכת'ן און פיעלע אנדערע רעליגיעזע ארטיקלען

ווינשען להרב ר' משה'לע ליפשיץ און זיין פאמיליע א גליקליכע רייזע צום הייליגען לאנד און לאנגע יאהרען פון געזונד און גליק.

צאתך לשלום
להרב ר' משה'לע ליפשיץ, א פרעהליכע רייזע און א גליקליכע צוקונפט

יוסף מאניל קא.
722 מאוט 5טע סטריט

טליתים אלערלי **ספרים**
צו די ביליגסטע פרייזען
אונזערע פאקעט לוחות און ענגליש אידישע וואנד קאלענ-דארען זיינען די בעסטע אדוואר-טייזינג מיטלען פאר'ן ביזנעס-מאן.
לאמבארד 0217 מעין 3026

בע"ה
לכבוד ש"ב הרהצ המ'פו מוה'ר ה'ר משה'לע ליפשיץ שליטא
לרגלי עליות כ'ת לארצנו ה"ק אבא גם אני בין המברכים ואמר: יהא רעוא שיציאות כ"ת וביאתו לארצנו תהיה בשעה טובה ויזכה להתערות שם מתוך שפע וברכה רבה. בטוח אני כי כל בני העיר ושהרותיה יצטערו על עזבו את קהלתנו שכל כך עמל ופעל לטובתה וירגישו את העדרו ופנית זיוו והדרו וזכר פעולותיו לא ישכח לנצח. תח-זקנה ידי העוסקים במצוה זו בחלקם כבוד לגדול שלו נאה ולו יאה ויתברכו ממקור הבר-כות ברפשי ברכה וכבודי ש"ב מוקירו ומכבדו ומברכו משה צבי טברסקע, טאלנער רבי

הנני שולח את ברכתי לידידי המפורסם הרב ר' משה ליפשיץ שליט"א לינסיעתו להשחקע בא-רצנו הקדושה. יהי רצון שנזכה לראות את בנין ארץ ישראל וביאת המשיח במהרה בימינו.

הרב דוד קאפיסטין
408 רחוב גראס
פילדלפיה

צר לי על עזבו את עירנו פיל-דלפיא, כי מי כמוני יודע מפעל-ותיו אשר לקח חבל בכל המוס-דות דעירנו להחזיק ועל כולם את הכנסת אורחים שלו אשר רבים מעוברי אורחים מצאו מנוחה ומרגוע לנפשם בביתו, "צלח ורכב על דבר אמת".
ידידו
הרב יצחק לובארסקי

ידידי הרב ר' משה ליפשיץ שליט"א קשה עלי פרידתכם, יתן הש"ית ויצליחו בדרכם בארין-ימים ושנים ברב נחת, והצלחה רוממה ונזכה לראות באה"ק, בביאת גואל צדק. כחפץ ידידם. המברכם בברכת כהנים משה הכהן ראווינסקי, ורב בפילאד-עלפיא.

מר און מרס נתן קאדראף

פראדוצירער פון די באריהמטע

קווייקער מעיד דעירי פראדוקטס

220-26 מענטאן סטריט

שיקען זייער הארציגע באגריסונג און גליקסווינשען צו **הרב ר' משה'לע ליפשיץ** מיט זיין פאמיליע, צו דער געלעגענהייט פון זייער אפפאהרען פון אמעריקא, צו באזעצען זיך אויף שטענדיג אין אונזער הייליג לאנד. זיי ווינשען איהם א פרעה-ליכע רייזע און א גליקליכע צוקונפט.

BERSHAD'S, Inc.

BATHS

Turkish Baths
Russian Baths
Sun-Ray
Swimming Pool
Artesian Water
Alcohol Rub
Gymnasium
Therapeutic Showers

All For 50c

Hotel accommodations for men and women.

Open Day and Night

7th below Girard Ave.

Visit our Atlantic City Bath
519-23 Boardwalk,
Atlantic City, N. J.

אונזער הארציגען וואונש

דריקען מיר אוים ביי דיזער געלעגענהייט צו אונזער ווירדיגען געווזענעם פרעזידענט

אדמו"ר הרב ר' משה'לע ליפשיץ שליט"א

צו זיין אפפאַרען נאך ארץ ישראל

* * *

אונזערע מיטגלידער פארשטעהען ווי אפצושאצען זיין ארבייט פאר דער אלגעמיינער אידישער באפעלקערונג בכלל און פאר אונז שוחטים בפרט. מיר אלע ווילען פיהלען די ליידיגקייט פון זיין פלאץ ווען אונזער פרייגד און פיהרער וועט פארלאזען פילאדעלפיא צו באזעצען זיך אין דעם הייליגען לאנד. מיר דריקען דא אוים אונזער הארציגע ברכה און ווינשען איהם גליק און ערפאלג.

שוחטים יוניאן לאקאל נומער 14

מיר שליסען זיך אן אין דעם גרויסען

צאתך לשלום

וואם די אידען פון פילאדעלפיא דריקען אויס צו אונזער
ווירדיגען רב און פיהרער

אדמו"ר הרב ר' משה'לע ליפשיץ שליט"א

צו זיין אפפאהרען נאך ארץ ישראל וואו ער וועט זיך באזעצען מיט זיין פאמיליע. זאל ער מצליח זיין אויפ'ן וועג און זאל ער געפינען גליק און פרייד אין דעם לאנד פון אונזערע אבות.

קאנגרעגיישאן ברית שלום

הייטמאן אייזענבערג, פרעזידענט
משה ראזענבערג, סעקרעטאר

Heartiest Greetings from
Rev. JOSEPH BACK
דיפלאמירטער מוהל ומסדר קדושין
Graduate Surgeon Mohel and Marriage Performer
Registered Mohel
Passed by the Medical Board
411 Snyder Avenue
Philadelphia, Pa.

צאתכם לשלום מארץ הגולה ובואכם לשלום לארץ מולדתנו
הרב משה שאולזון
Rabbi Morris Shoulson
(Rabbi of Congregation Shaarey Zedek, Phila., Pa.)
Mohel — מוהל
Jewish Hospital and other hospitals in Philadelphia and vicinity
Residence:
5306 W. Diamond Street
Telephone:
TRInity 2664

הנני מברכו מעומקא דלבא, לנסיעתו לארצנו הק' אם ב"ב היקרים, שתתקים בה ברכת המשורר 'ד' ישמור צאתך ובואך אמן". נחום בעל רב דפה.

Compliments of
Rabbi
Jehaseph H. Ralbag
Spiritual Leader of
Tikvas Israel Congregation
41st & Parkside

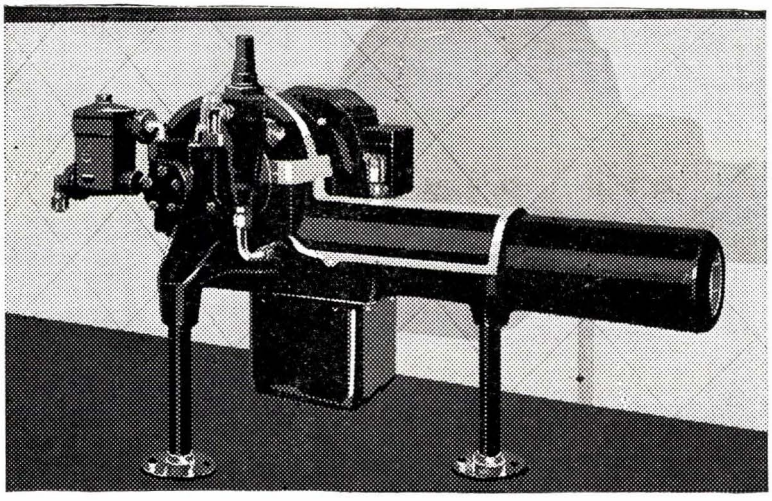
יתן לכם השם ברכה והצלחה בכל מקום שתדרך כף רגליכם ונזכה ביחד לראות את בנין ארצנו הקדושה
הרב שלום צבי שניידערמאן
1913 נארד 30טע סטריט

קויפט אייער
נארדזש
אויל
בירנער
ביי
הערי
קענדעל

510-12 ס. 5טע סט.

לייכטע טוירמס

איידער איהר געהט
קויפען אן אויל בוירנער
זעהט זיך מיט הערי
קענדעל, צופרידענהייט
גאראנטירט

NORGE WHIRLATOR
OIL BURNER

הנני שולח את ברכתי הלבבית להאדמו"ר הרב ר' משה ליפשיץ ובני ביתו.

כעתירת ידידו
הרב יצחק פארמאן
והרבנית וב"ב
6240 רחוב קארפנטר, פילא.

בעזה'

מעומק לבבי הביע את ברכתי הרב לידי"ג אהובי הה"ל המציון במעלות ובמדות טובת עסקו צבורי ורב פעלים מוהר הרב משה ליפשיטץ שליטא' ומשפחתו הנכבדה יח'. להעלותם לארצניי הקדושה תובבא והניני אומר להם עלו והצלחו ותזכו לישב שמה בהרחבה גדולה ותתענגו בה עונג רוחני וגשמי. כברכת

הרב משה וואהאפטיג

לידי"נ הרה"צ שליט"א ולבני ביתו שיחי, אני מאחל שיזכו לבנות מכין שבתם בהר הקדש ירושלם. ויחד אתנו ובתיך כלל ישראל יזכו לראות במהרה דוד מלכא משוחא בב"א

כעתירת וברכת

יעקב באאמו"ר שליט"א

ממאנאסטעריישצע.

איך שעץ הויך די געזעלשאפטליכע ארבייט פון הרב ר' משה ליפשיץ זיינע צדקה און מעשים טובים. איך ווינטש אייך אַ צאתך לשלום.

הרב נ. אלינסקי

די בעאמטע און מעמבערם פון
ליידיעס עיד סאסייעטי
(וועסט פילאדעלפיא)
80טע און הארלי סטריט

שיקען זייער גליקסווינשען צו **הרב ר' משה'לע ליפשיץ** מיט זיין פאמיליע. **פאהרט געזונד און זייט מצליח.**

מרם. נעכע טרישטער, פרעז.
מרם. קאצען, סעקרעטאר.

איך באגרים
הרב ר' משה ליפשיץ
צו זיין עליה לארצנו הקדושה און איך ווינש אים און זיין פאמיליע אַ גליקליכע רייזע און אריכת ימים ושלום.

יקותיאל דוד פרידמאן

גם אני בין המברכים את הרב הצדיק ר' משה ליפשיץ וב"ב לנסיעתם לארצנו הקדושה.

הרב שמואל קאראפין
421 רחוב מעקיען
פילדלפיא

-:- MEMORANDUM -:-

-:- MEMORANDUM -:-

Hymie's

From a Sandwich
To a Meal

S. W. Corner 2nd &
Walnut Sts.

Compliments of

HOWARD M. LONG
4638 Spruce St.

Compliments of

M. KELLMAN

Compliments of

FRED C. GARTNER
Finance Bldg.

BEST WISHES
from a good friend
Herman A. Becker, Esq.

Compliments of

ARROW DRUG CO.

15th and Market Sts.

Greetings from
Germantown
Mutual Aid Association
Freinds of -
Grand Rabbi Lipschitz

Compiments of
ABE RUBIN
Registered
Plumbing & Heating
2351 N. 32nd St.

Compliments of

OSCAR E. ROTHER

Our best wishes to our dear leader Grand Rabbi Moses Lipschitz and family.
Mr. & Mrs. Philip Weiss
730 W. Nedro Avenue.

Compliments of
H. Burdman
730 Sansom St.

Compliments of
Mr. and Mrs.
DAVID HAIMOWITZ
6224 Christian St.

Compliments of

PSAKI BROS.

7th and Christian Sts.

Compliments of
S. COHEN & SON
Porter & Swanson Sts.
We Hope You Will Be
Happy In Palestine

Compliments of

Philip Grossman

Compliments of
DAVID SILVERBERG
of
Phila. Dressed Beef Co.
114-24 Moore St.

WEBER OPTICAL CO.
Scientific Eye Examination
59 North 9th Street

Compliments of
D. BAKER
Custom Tailor
2343 N. 32d St.
Baldwin 3432

Compliments of

DAVID COHEN

Dealer in Poultry

938 N. Marshall St.

Compliments of

McConnell & Breiden

Certified
Public Accountants

Fidelity Philadelphia
Trust Building
Philadelphia, Pa.

Compliments of

Mr. & Mrs. Alex Weiss

Proprietors of

WEISS'

Lunchroom & Restaurant

719 W. Girard Ave.

Tasty Sandwiches,
Sundaes & Sodas

Compliments of

KLEIN & GOODMAN

Cameras & Photo Supplies

18 S. 10th Street

Philadelphia, Pa.

Greetings to

RABBI
MOSES LIPSCHITZ

Jas. H. Billington Co.

Manufacturers of
Textile Mill Supplies

Office
113 Chestnut St.
Philadelphia

PENnypacker 4295

Compliments of

A. Dworkin

Fine Furs

1210 Walnut St. Phila., Pa.

Compliments of

Samuel P. Gross

825 Arch Street

Compliments of

KRAMER

WOODWORKING CO.

Compliments of

JOSEPH SEIDMANN

Second & Allegheny Ave.

Wishing the Rabbi Moses Lipschitz and his family a pleasant journey to our Homeland.

Compliments of

MR. & MRS.

Michael Ballen

Philadelphia
and Atlantic City

Compliments
And
Greetings
From

MR. & MRS.

SAMUEL MILLER

6241 Carpenter St.

Compliments of

David Weber

and family

Greetings from LEW of

Lew's Delicatessen

(Food of the Better Kind)

N. W. Cor. 4th & Bainbridge Sts.

Where Your Money Goes the Farthest and Gets the Best

Telephone Orders Solicited Call MARket 9820

Compliments of

NATE

Popular Proprietor of

Nate's Delicatessen

N. E. Cor. Marshall & Poplar
(613 Poplar St.)

From All Sections of the City They Come to Us—there's a Reason!

The Best of Everything

Greetings to

Rabbi Moses Lipschitz

Wishing You a Happy Journey And Bright Future In Palestine

PHILA. QUAKER MAID MILK COMPANY

3228 Dickinson St.

Howard 1412 Race 1364

Greetings And Best Wishes From

BURNSHAW AUTOMOBILE CORPORATION

AUTHORIZED FORD DEALERS

4225 Chestnut St.

COMPLIMENTS OF

I. H. Wang

Distributor of

MANISCHEWITZ

Kosher Food Products . . .

Philadelphia

Compliments of

EMPLOYES OF

I. H. WANG

Distributor of

MANISCHEWITZ

Kosher Food Products

Philadelphia, Pa.

AUSPITZ BROS.

Owners of

FAMOUS

Delicatessen Stores

Extend their heartiest greetings to Grand Rabbi Moses Lipschitz, wishing a pleasant journey and a bright future in the Holy Land.

Famous Delicatessen Stores

"Famous for Fine Foods"

S. W. Cor. 4th & Bainbridge

N. W. Cor. Marshall & Poplar

N. E. Cor. 31st & York Sts.

Consult your Insurance problems with

CHARLES B. HALPREN

Licensed Insurance Broker

1616 Walnut Street

PHILADELPHIA, PA.

KINGSLEY 2990 RACE 1557

Compliments of

MILLER

North Broad Storage Co.

Broad and Lehigh
BALDWIN 4900

Germantown and Penn
GERMANTOWN 1891

52nd and Baltimore Ave.
ALLEGHENY 6550

Moving, Storing

Rug Cleaning

Compliments of

Goldberg Bros.

Distributors of

Penn Maid Butter

Grade A

(in a class by itself)

Sour Cream and Cheese

1229 Poplar Street

REGent 1229 .Park 3006

My Best Wishes to

Rabbi Moses Lipschitz

and his family upon their departure for Palestine. May they be blessed with all the happiness in their new home—our old homeland.

Dr. Harry W. Bloom

Compliments of

M. Willis & Sons Co.

Jobbers in

Plumbing, Heating Roofing and Oil Burner Supplies

829-31-32 N. 6th Street

Compliments of

The World Publishing Co

Compliments of

LOUIS LOURIE

Fine Furs

906 Arch St., Phila., Pa.

Compliments of

EDWARD ROMM

Compliments
from

L. HUSIK
& SON

Matzo Bakers
כשר לפסח

618-20 S. American St.
Philadelphia, Pa.

Bell Ph., Lombard 4075

Compliments
and
Best Wishes

from

A Friend

To GRAND RABBI
MOSES LIPSCHITZ

It is a pleasure and a privilege to extend to you and your family my good wishes for a happy journey to the Holy Land.

◆

Councilman
LOUIS SCHWARTZ
and FAMILY
924 W. Girard Ave.

We extend our greetings and best wishes to our dear Rabbi Lipschitz and family, upon their departure for Palestine. May we all live to see the Homeland of our Forefathers.

Mr. and Mrs. Jack Sietz
1615 Federal Street

Compliments
of

Mr. & Mrs.
Issac Masel

1708 N. 7th Street
Philadelphia

Compliments of
UNION
SEWING MACHINE CO.
129 N. 6th St.

Compliments of
M. J. WARGER
1901 N. 31st Street

.:. Patronize Our Advertisers .:.

Compliments of

J. YAKIMOV

SUPERIOR

BOOKBINDING CO.

139 N. 6th Street

Philadelphia, Pa.

Market 0528, Main 4661

Binders of this book

SINCE 1909

L. Dubrow & Sons, Inc.

420-422 South Street

PHILADELPHIA PA.

◆

FURNITURE
RADIO - WASHERS
REFRIGERATORS - RUGS
RANGES - OIL BURNERS

EASY TERMS

LOMbard 1146 - MAIN 5363

Compliments of

Mr. & Mrs.
Morris Fishman
and Sons

5449 Morse Street

Compliments of

ASBELL SAVRIN

Coal & Coke Co., Inc.

8th and Master Sts.

Philadelphia, Pa.

REGent 6658-8800

Greetings and best wishes

from

Mr. & Mrs.
S. GELLMAN

624 No. 2nd Street

Philadelphia, Pa.

We extend our heartiest greetings and good wishes to our friend and leader Rabbi Moses Lipschitz and family, wishing them a very happy journey and a bright future in the Holy Land.

Mr. & Mrs. H. Reiser
& family

828 N. 6th Street

Compliments of

Charles Kahn

Compliments and

Good Wishes From

James
Maloney

Compliments of

AMBASSADOR
DAIRY RESTAURANT

700 W. Girard Avenue

Excellent Kosher Food

Our best wishes to Grand Rabbi Moses Lipschitz and family.

Rev. & Mrs.
Rubin Rosenblit & family
Marriage Performer
חזן ומסדר קדושין
821 N. 6 St. Mar. 0946

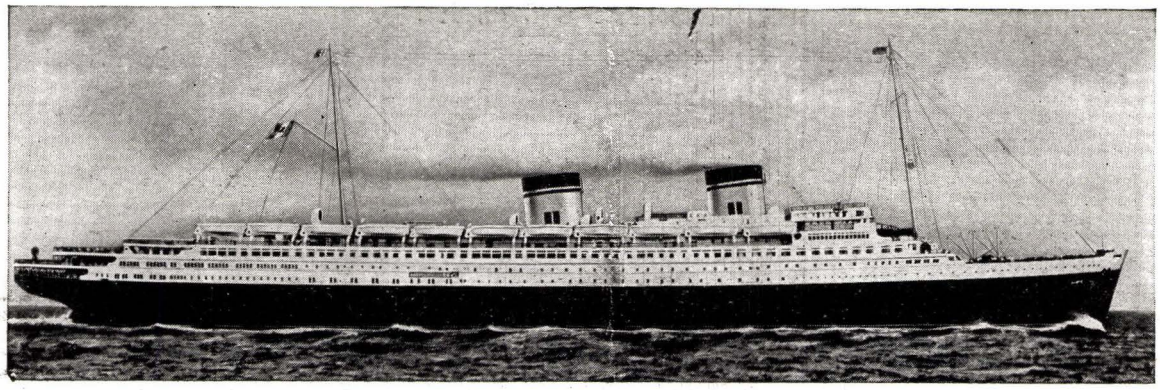
Compliments of

LaFair & Sons

816 Arch St.

Friends of

RABBI LIPSCHITZ

Compliments of

ITALIAN LINE

The "ROMA" from New York, August 29th, 1936 has been selected by Rabbi Moses Lipschitz for his jubilee trip to Palestine.

Apply to your local agent.

באגריסונג פון דער פירמע וועלכע הרב ר' משה־לע ליפשיץ און זיין פאמילע האבען

אויסגעקליבען צו מאכען אלע ארענדזשמענטס פאר זייער רייזע קיין ארץ ישראל

MAURICE RIFKIN CO., Inc.

716 WALNUT STREET, PHILADELPHIA

LOMbard 6809 — Main 2982

Compliments and best wishes from

Rabbi and Mrs.
OSCAR LEVIN
5721 Chestnut Street

Our best and sincere wishes to you, **Rabbi Moses Lipschitz** and your dear family, upon your departure to our Holy Land. Your true efforts in our behalf will never be forgotten.

Eastern Frauen Talmud Torah
Minnie Sacks, org.
820 N. 5th Street
Philadelphia, Pa.

Compliments of

David N. Feldman

Compliments of

DR. I. G. HANO
Chiropodist
Foot Specialist
Room 707, Keith Bldg.
1116 Chestnut St.
Treatment $1-Daily 10 to 5

Compliments of

Roosevelt Bank

21st & Wharton Sts.
Philadelphia, Pa.

Compliments of

Wilen Bros. Inc.
658 N. 8th St.
Distributors of
FINE CALIFORNIA WINES
At All Pennsylvania Liquor Stores

Compliments of

Ex-President Plumbing Supply Co.

Compliments of

United Butchers Abattoirs

35th & Reed Street

Compliments of

SAM'S CAFETERIA

736 Arch Street

Compliments
and greetings of
Abraham Berkowitz
2034 S. 6th Street
to Grand Rabbi Moses Lipschitz on the occasion of his departure to the land of our Forefathers, wishing him and his family a happy journey and a bright future.

Compliments of

SAMUEL R. FOSTER

1726-28 Federal Street

Compliments of

WILLIAM L. HORN
216 Washington Square Building
Philadelphia, Pa.

Compliments of

John Mackin, Jr.

Dealers in

ATLANTIC FUEL OIL

◆

COAL

◆

BUILDING and ROOFING MATERIAL

◆

BRICKS

FACE AND COMMON

◆

S. MARGOLIS

3100 Germantown Ave.
Philadelphia

RADcliff 2422 Park 1106

"One of Our Yards Will Reach You"

Lombard 4423 Main 4024

FURNITURE TOPS

H. PERILSTEIN

GLASS

524 Lombard Street

Philadelphia

GREETINGS—

and good wishes to our beloved **Grand Rabbi Moses Lipschitz** and his family on the occasion of their departure to the Holy Land, wishing them a happy journey and a bright future.

J. MYRON HONIGMAN

North American Bldg.

Sorry to see you go, I am certain, however, that you will be happy in our Homeland. I am in hope to meet you in Palestine real soon.

◆

Hyman Brodsky

3rd & Lehigh Ave.

Greetings

and good wishes from

BENJ. F. MILLER

3rd & Allegheny Ave.

Wishing Rabbi Moses Lipschitz a happy journey and a bright future in the Holy Land.

Compliments of

Boscul Coffee

ONE HOUR FRESH

Compliments of

Mr. and Mrs. Emanuel Dubowe

1624 S. 57th Street

Compliments of

Ladies Auxilary of the Bicur Cholim Hospital of Jerusalem

My best wishes to you dear Rabbi and family.

Mr. & Mrs. Max Romm

1604 N. 52nd Street

Greetings—
and best wishes

Mr. & Mrs. Morris Bohm

3133 N. Natrona St.

B. ROSETT

כ ש ר

Butcher and Grocer

3101 Euclid Ave. Fre.6341

Compliments of

S. KONIVER

of

Koniver's Delicatessen

4th Street & Snyder Ave.

-:- MEMORANDUM -:-

THE PENNSYLVANIA COMPANY
FOR INSURANCES ON LIVES
AND GRANTING ANNUITIES
MEMBER
FEDERAL RESERVE SYSTEM

BERGER & SWITT CO.
Consult Us Before You Invest In INSURANCE
Fire, Automobile, Burglary, Plate Glass, Liability
Workmen's Compensation, Accident, Etc.
Insurance was never so badly needed as now. The odds are all in favor of the man with this protection.
Twenty-five years of continued satisfactory service is the best testimonial we can present to you.
303 Wanut St. — Keystone, Main 2571
Philadelphia, Pa. — Bell, Lombard 1707

Compliments of
Francis B. Bracken

SAMSON POLAY & GOODMAN
3111 W. ALLEGHENY AVENUE
Extend their heartiest greetings to Grand Rabbi Moses Lipschitz and his family wishing them a pleasant journey and a happy future in the Holy Land.

Compliments of
Mr. & Mrs. Israel Zieger

.:. Jeweler .:.

800 Sansom Street

Highest prices paid for old gold

Patronize Our Advertisers

Pleae accept my heartiest greetings to you, my dear Rabbi Lipschitz and to your dear family, an the occasion of your departure to Palestine. I wish you a happy journey and lots of happiness and a bright future in the Holy Land.

Mitchell Grossman
4002 W. Girard Avenue
Philadelphia

Our Best Wishes to

RABBI
MOSES LIPSCHITZ
And His Family

Wertheiimer & Co.
70-72 N. 4th St.

Compliment of

Chas. Wilhelm

Pres.
Lincoln Engraving Co.
44 N. 4th St.
Market 2240 Main 2730

When You Need Coal

Call Dewey 5721-22

Krouse Coal Co.

23rd & Washington Ave.

Best Wishes to

RABBI
MOSES LIPSCHITZ

J. Kinderman & Sons

131 Market St.

Market 5050 Main 9050
JAMES T. CASSIDY
Incorporated
House to House Distributors of Advertising
S. W. Corner Fourth & Wood Sts.
Philadelphia, Pa.
ARTHUR J. ADLER
Secretary & Manager

Compliments of

MORRIS J. ROOT
House of Representatives
Third District
Philadelphia, Pa.

Compliments of

Harry Klinghoffer

Wholesaler & Retailer in
Floor Coverings

415 South St.

Compliments of

P. T. G.

Our Best Wishes
To Our Leader

RABBI
MOSES LIPSCHITZ

Benjamin Bros.
325 N. American St.

Let us solve your money problems

Very low rate of interest

The Franklin System

1509 Arch Street

Office Hours
Weekdays, 9-4 Saturdays, 9-1

Rittenhouse 1188 Race 9939

Compliments of

Zuckerman & Aldine
Bottle and Container Corp.
1216 Bainbridge Street

PENnypacker 7237

Compliments of

ELIAS GOLDNER

Manufacturer of

Quaker Ice Cream

Deliciously Delightful in Taste

Made from Tuberculin Tested "A" Sweet Cream, Granulated Sugar and Pure Fruit Flavoring

FOR SOCIALS
Packed in DRY-ICE

Latest Type Mechanical Refrigeration Supplied to Dealers

Quaker Ice Cream Co.
Franklin and Brown Sts.

MARket 4416

Compliments of

Belovsky & Granoff

Smoked Fish Establishment

106 Pine St.

Lombard 7129 Main 8586

Dedicated....

...To those Men and Women, past and present, who work so faithfully in the interest of mankind.

Compliments of

Penn Apparel Co.
Philadelphia, Pa.

Tel. Walnut 9258
Eagle Shoe Repairing Co.
Shoe Repairing & Hat Cleaning
S. PITCHON, Prop.
S. E. Cor. 9th & Arch Sts. Phila.

Compliments of

Wilf's Apparel Shop
519 South St.

Young's

Blue Label **Y.P.M.** Yellow Label

ALEXANDER YOUNG
DISTILLING CO.
Since 1823

◆

Margulis
& Company

◆

719 So. 4th Street
Philadelphia

◆

Lombard 3118 Main 2663

My dear Rabbi Lipschitz

With your departure to Palestine, the Jewish Community of Philadelphia will lose one of its greatest religious leaders. I hate to see you go. I am happy, however, with the thought, that you will continue your religious and philanthropic activities in the Holy Land, for many years to come. I extend to you my heartiest greeting. wishing you a happy journey. May we all live to see Palestine again, the Homeland of our Jewish people.

MANUEL SAWITT
1373 SELLERS ST.
PHILADELPHIA

Greetings

We greet you Rabbi Moses Lipschitz upon this occasion, prior to your departure for the Holy Land to settle there with your dear family. For many, many years you have been our guide and spiritual leader. Your religious philanthropic activities will remain as a monument and a torch to guide other spiritual leaders who will follow you.

Mr. and Mrs.

Samuel Berk

and Family

President and Treasurer
of
Security Mortgage Finance Co.
and
Reliance Cooperation

Real Estate - Insurance - Finance

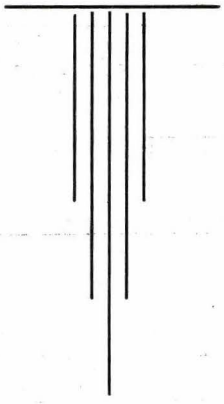
Mortgages

1710 W. Diamond Street

Fremont 1760

Best Wishes

for a happy journey and glorious future for you and yours in Palestine

From

Admiring

Friends

COMPLIMENTS OF

The S. S. White Dental Mfg. Co.

211 South Twelfth Street, Philadelphia, Pa.

FOUNDED IN 1884 BY SAMUEL STOCKTON WHITE

◆

Manufacturer and Distributor of Equipment, Instruments, Appliances, and Supplies throughout the World.

ALSO

Largest producer of Flexible Wire Wound Shafting for power transmission, remote control, automobile radio control, aircraft tachometers and many other appilications. Also molded resistance units for vacuum tube appilications.

S. S. WHITE TOOTH PASTE, a Pleasant and Efficient Dentifrice

PRINCIPLE FACTORIES
Philadelphia, Pa., and Prince Bay, Staten Island, N. Y.

SUBSIDIARY COMPANIES
Toronto, London, Paris, Rio de Janeiro, Sydney

RETAIL SALES DEPOTS IN U. S. A.
Boston, Philadelphia, New York, Brooklyn, Atlanta, Pittsburgh, Chicago, Peoria, Minneapolis, Duluth, San Francisco, Los Angeles, Oakland, St. Paul.

BON-VOYAGE

MR. & MRS.

JOSEPH GROSS

Compliments from

Greystone

and

Paradise

California Wines

GREETINGS

We are happy to have this opportunity to extend our heartiest good wishes to

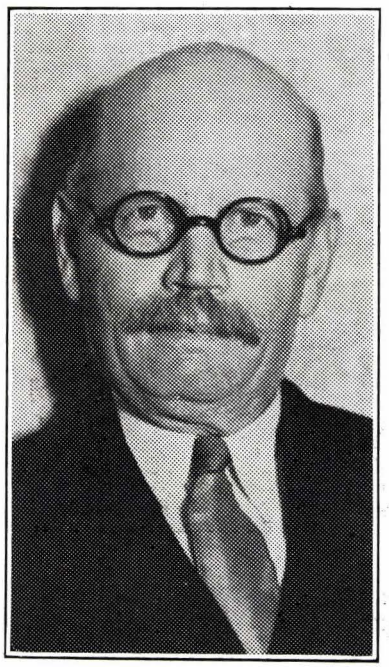
RABBI MOSES LIPSCHITZ

on the occasion of his departure to our Holy Land, wishing him and his family a happy journey and a bright future in the Land of Israel. May we all live to see Palestine again the homeland of the Jewish people and may you, dear Rabbi, continue your religious and philanthropic activities for many years to come.

FRIEDMAN & BELACK

634 WASHINGTON AVENUE

HOWard 1022 MAIN 1934

It is our pleasure, indeed, to greet you, dear Rabbi Lipschitz, on the occasion of your departure to Palestine. May you and your family enjoy good health and happiness for the rest of your lives in our Holy Land, and may we all live to see Palestine the Homeland of our Jewish people.

◆

B. GALERMAN and SON

Managers of

PENNSYLVANIA STATE BURGLAR ALARM CO.
Registered

BURGLAR ALARMS at reasonable prices

505 N. MARSHALL STREET PHILADELPHIA, PA.
MARKET 0658

"The Wire is Cut and Alarm Works"

Orders by Mail or Phone Promptly Attended To

Harry Z. Krupp

General Manager of the

Philadelphia Wholesale Drug Co.

EXTENDS HIS GREETINGS

TO

Rabbi Moses Lipschitz

WISHING HIM A HAPPY JOURNEY AND MANY HAPPY YEARS

IN THE HOLY LAND

Heartiest greetings and sincere wishes from true friends to Grand Rabbi Moses Lipschitz. . A happy journey and a bright future

A. RAPHAEL and A. SACKS
FUNERAL DIRECTORS
אנדערטייקערס
1945 No. BROAD STREET STEvenson 4603
Licensed to conduct funerals in the states of Penna., New Jersey and New York

Compliments of

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY

Wishing Grand Rabbi Moses Lipschitz and his family a happy journey and a bright future in our Holy Land.

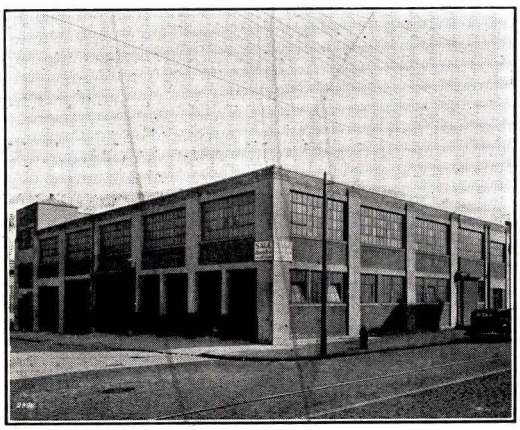
WISHING—

Happiness and success to *GRAND RABBI MOSES LIPSCHITZ* on his trip to Palestine, where he is to settle with his family in the Land of our Forefathers.

SAMUEL HALPERN

OF THE

IMPERIAL PRODUCTS CO., Inc.

MANUFACTURERS OF

IMPERIAL CLEANSER
IMPERIAL METAL POLISH
IMPERIAL SALAD OIL
IMPERIAL MUSTARD
IMPERIAL VINEGAR
IMPERIAL STEEL WOOL
VIRGINIA CLEANSER
VIRGINIA VEGETABLE OIL

And the Housewife's Friend—
LITTLE IMP Washing Fluid

Our Modern Factory At — 1617-1625 No. SECOND STREET

A Reward
for
Humanity

With Compliments of
A FRIEND

Greetings

to **Rabbi Moses Lipschitz** and his family, on the occasion of their departure to the Holy Land. May you, dear Rabbi, live for many years to come and continue your religious and philanthropic activities in the land of our Forefathers. A happy journey and a bright future.

We are the only kosher caterers who have been approved by all Rabbis in Philadelphia.

Ball rooms can accommodate any size function for your next affair..

Don't hesitate to call on the Commodore Hotel. Quality food and prompt and courteous service.

JOSEPH ASHNER

KOSHER CATERER

COMMODORE HOTEL

313 So. Broad Street KINgsley 4450

JOSEPH GOLDSTEIN

5648 WOODBINE AVENUE

of the firm

GOLDSTEIN & LEVINE

22nd & ARCH STREETS

Extends his greetings and good wishes to **Rabbi Moses Lipschitz** and his family on the occasion of their departure to the Holy Land, wishing them a happy journey and a bright future in our Homeland.

Compliments of

MORRIS DROB

WE wish to dedicate this space in esteem and high regard we hold for

Grand Rabbi Moses Lipschitz

and wish him bon voyage on his trip to the Holy Land.

UBRANA WINE COMPANY
INCORPORATED

Producers of the Celebrated

Gold Seal Champagne

and

Still Wines

Urbana, Hammondsport, N. Y.

A Message from the Chairlady of the Women's Committee

Hearty greetings - - -

It is my privilege and honor to extend to you, a most cordial welcome to this, our Bon Voyage Dinner, given in honor of Grand Rabbi Moses Lipschitz. It is with a deep sense of gratitude that we pay tribute to you, dear Rabbi. Your wholehearted assistance in behalf of the people of Philadelphia will be an everlasting memory to cherish in our affections of you, your dear wife, and family. Wherever you go, Whatever you do, may the Lord enrich your heart with everlasting gladness.

Fannie Sacks-Greengrose.

Chairlady of Women's Com.

WE INVITE YOU TO VISIT OUR PLANT . . .

●

It is the only place in the east where books in Yiddish, Hebrew, or English can be produced most reasonably!

SEND FOR ESTIMATES

BER-KAY PRESS

236 So. EIGHTH STREET

Philadelphia, Pa.

PHONES: PENnypacker 4446 - Main 3819

●

די גרעסטע אידישע דרוקערייי אין די מזרח שטאטען

It is a pleasure and an honor to greet you, dear Rabbi Moses Lipschitz on the occasion of your departure to our Holy Land. May you and your family enjoy a happy and bright future for the rest of your lives.

Mr. & Mrs. Nathan Faggen

1837 N. 33rd Street

Compliments of

Fruit Industries, Ltd.

Compliments of

Louis Lefkoe

GREETINGS—

To Grand Rabbi Moses Lipschitz and his beloved family, on the occasion of their departure to the Land of our Forefathers, wishing them a long life of health, prosperity and happiness.

Mr. & Mrs. Jacob Berger
(and family)
994 N. 7th Street
Philadelphia

ISADORE GOTTLIEB

22 North 4th Street

Extends his greetings and best wishes to Rabbi Moses Lipschitz on the occasion of his departure to the land of our Forefathers. May we all live to see Palestine, the Homeland of our Jews.

We extend our greetings to

Grand Rabbi
MOSES LIPCSHITZ

upon his departure to Palestine. May he have the success, which he so well deserves for his religious and philanthropic activities.

The
Thomas W. Price Co.

14-16 South 5th Street
Philadelphia, Pa.

◆

Paper
Cardboard Envelopes

Compliments and good wishes of the following friends and admirers of Rabbi Lipschitz

HARRY CUTLER	525 South St.
MRS. BERNHOLTZ	9th & Bainbridge St.
KAY PHARMACY	3334 Ridge Ave.
H. MICHELBERG	3034 W. York St.
S. KALISH	3222 W. York St.
SOUL SHORE	105 N. 11th St.
T. CHUDNOW	3034 W. York St.
H. GARBER	512 South St.
I. SNYDER	1953 N. 31st St.
ISRAEL KESSLER	1946 N. 32nd St.
JACK SOBEL	948 N. Marshall St.
IGNATZ POLLOCK	703 W. Oxford St.
MIKE GREEN	8th & Bainbridge Sts.
REV. D. FRIEDMAN	3107 Clifford St.
REV. JOSEPH KAMERLING	2044 N. Franklin St.
G. GARBER	3207 W. Montgomery Ave.
I. GREENBERG	7th & Poplar Sts.

Mr. Harry Moskowitz

President of the
INDEPENDENT CHEVRA
KADISHO OF PHILA.

EXTENDS TO

Rabbi Moses Lipschitz
AND FAMILY

BEST WISHES FOR A SAFE AND HAPPY FUTURE IN OUR HOMELAND.

Compliments of-

Monarch Wine Co.

INCORPORATED

The Pioneers of

GEORGIA FRUIT WINES

PEACH BLACKBERRY
SCUPPERNONG CONCORD
MUSCADINE

BRANCH:

MONARCH WINE CO.
of Georgia

643 Glenn St. S. W.
Atlanta, Georgia

Established 1898

Executive Offices
101-113 Wooster Street, New York
Phone, Walker 5-5490-1-2

GREETINGS—

To GRAND RABBI
MOSES LIPSCHITZ

We are very happy to have this opportunity to extend to you our heartiest good wishes on the occasion of your departure to the Holy Land. May you live for many, many years and carry on your religious and philanthropic activities in the Land of Israel, and may we all live to see Palestine, the Homeland of our Jewish people.

❖

JACOB BRODSKY
and SON
PHILADELPHIA

◆

A Message from Jacob Ginsburg

May I express this message on the occasion of the farewell dinner given in honor of Rabbi Moses Lipschitz and his family before their departure for the Holy Land. I am prompted to bear testimony from personal knowledge, to the fine human services our worthy friend has rendered to many individuals and to the community as a whole, during the last quarter of a century. Throughout this time he was the spiritual head of the Chassidic Congregation of Philadelphia, known as Machzikai Hadath B'nai Moshe.

Rabbi Lipschitz has been liberal in dispensing charity out of his own means to needy persons within and without the sphere of his followers, and I found him always most responsive in cooperating most zealously with every worthwhile Jewish National or Local movement which called for the support of all elements of the community.

I wish him well upon his journey. May he and his worthy family enjoy to the utmost the new environment, which I hope they will find beneficial and pleasant in the Land of our Fathers.

The message of the Torah may have been intended primarily for the Jew, who is to be forcefully reminded of his superior duty and obligation as regards to religion and morality. Yet, the lesson it conveys is one of which the whole world is greatly in need. To the Jew, it emphasizes the fact that the privilage of birth must be suplimented by the evidence of noble conduct and worthy character. It brings the oft repeated admonition that a peoples glorious past is rendered worthless unless it inspires as equally a glorious present.

The vital lesson to the world at large is, that it accentuates the great truth that mankind can be truly free only when it learns to use its freedom in the right of a higher law and to employ it in the prosecution of a noble purpose. It holds out the soul searching truth to worth living, the life of the individual and that of the nation must be ruled and guided by a consideration of right and by the dictation of concience.

The message of the Torah was in the words of the Bible given "Choruth al Haluchoth" engraved on the Tablets. The Rabbis in the Talmud advise us that the first word is to be read "Cheroth", meaning liberty. The suggestion here is that obedience to the Torah, its spirit and contents, spells liberty. To the Rabbis the conciousness of the consecration to a moral duty and destiny to be fulfilled throughout all ages and among all human beings was the symbolical equivalent of a harvest of the spirit. Israel accepted in behalf of the entire world the Torah as a fruit of spiritual achievement and religious inspiration. The message the Torah conveys and the lesson is not to the Jew alone, but to the entire world, to all humanity.

The Torah's Message to the World

By Dr. I. Unterman, Ph. D.; LL. B.

The birth of Judaism began in actuality with the giving of the Torah. The liberty the Jews had gained on Passover would have been empty and meaningless, if it were not for the divine and sublime law which they recieved only seven weeks after the liberation. The giving of the Law at Sinai was not the revelation of abstract truths of mere dogmas and theoretical and speculative items and stories. Each of the Ten Commandments is a definate instructive law to right conduct. To be good, to deal justly, to be honest—all the abstract virtues are not alluded to. The Torah is simply an instruction to human beings how to live in order to attain immortality. Behind the commandments, being the word of God there is of course, a philosophy, a tendency, but that need not trouble the observer of the Law. When God called Moses to him, on Mount Sinia, to give him the Torah, very much displeased. They did not wish God to give His word to a morman. They said to God: "Oh, Lord, give thy angels the Torah! Why shouldst thou give it to the dwellers of the dust?" And God said to Moses: 'Wil't thou answer them why the mortals and not the angles of Heaven should receive the Torah?"

It is written in the Torah: "I am the Eternal, thy Lord, who led thee out of the land of Egypt, and out of the house of bondage, were ye enslaved in Egypt and then delivered?" Then what is written in the Torah does not apply to you. It is further writtten in the Torah: "Thou shalt not utter the name of the Eternal, thy God, in vain. But ye transact no business, and need not take the name of God in swearing to the truth of your words.

It is also written: "Remember to keep the Sabbath Holy", but since ye do not work why are ye in need of such a commandment?

The Torah says: "Honor your father and thy mother", but ye have no parents to honor.

The Torah says: "Thou shalt not kill", but ye are not like mortals who are able to slay each other.

In the Torah, God commands, "Thou shalt not commit adultry", are ye not pure and sinless?

It is written: "Thou shalt not steal", since there is no money in Heaven, ye are not tempted to disobey the law.

In the Torah it is said: "Thou shalt not bear false witness against thy neighbor", but among ye who hath occasion to do this sin?

Finally it is written: "Covet not the house of thy neighbor", are there perchance, houses, fields of vineyards among ye, that ye are in need of this command in the Torah?

When the angels heard this, they were convinced that it was right for Moses to receive the Torah and they praised God for giving law to the sons of men, crying out: "Our Eternal Lord, how excellent is thy name in all earth!"

JOSEPH GROSS, Esq.

TOASTMASTER

New York Extends its Greetings and Recognition to Rabbi Lipschitz

The most prominent men of the New York Jewish community are preparing to honor Grand Rabbi Moses Lipschitz on the eve of his departure for Palestine. A fitting celebration is being arranged to extol his religious and philanthropic activities in the United States for the past quarter of a century.

The activities of Rabbi Lipschitz were not confined to the Philadelphia community alone where he has certainly established an enviable reputation as a spiritual leader, social worker and philanthropist. His dynamic personality has influenced even the great metroplis of New York City, and so the testimonial to honor him is not of a local character.

He is really a national figure and as such, he is being recognized. We feel that when he departs for Palestine to settle there with his family, Jewry in America will lose a valuable leader. At the same time, the city of King David will gain with his coming, but every town and hamlet will miss him.

Therefore, we expect the bon voyage banquet to Grand Rabbi Moses Lipschitz, which will be held in New York City on August 18, to be one of the largest our city has ever had. Famous Rabbis, publicists, statesmen and men prominent in all walks of life, as well as representatives of synagogues, societies, fraternal and social organizations, have joined actively in the movement to fittingly honor him.

The Daily Press of New York City will carry announcements from time to time about the developments of this movement.

As an added feature for this occasion, a book entitled "A Quarter of a Century," will be re-published with new material and articles specially written by outstanding journalists for the New York event.

For more details, communicate with the secretary of the New York Committee, Rabbi Korff, Broadway Central Hotel, 673 Broadway, New York City.

Many of these people point out the sacrifices that he has made for men and women whom he did not even know very intimately, but he was willing to make these sacrifices merely because he realized that they needed assistance.

These are only some of the remarkable qualities which go toward making up the man—Grand Rabbi Moses Lipschitz.

When Rabbi Lipschitz first came to Philadelphia, he did not seek the help of others, although he was justifiably entitled to call upon them. Instead of securing help, he utilized his Rabbinic position to help others. Wherever poverty and need knocked, Rabbi Lipschitz was among the first to respond not only by shaking hands and giving advice, but he actually brought material assistance, and more than that, his kind smile, inter mingled with a genial personality, did much to dispel their tribulations and suffering.

Whenever a Jew in our community was face to face with a serious problem, he knew that the door of Rabbi Lipschitz' home was always open to receive him.

And, so, the Rabbi, not in his own interests but in behalf of thousands of unfortunate people, came in intimate contact with every powerful political leader in the country. These men appreciated his efforts and responded to his requests.

Men and women in the community found in Rabbi Lipschitz a constant companion and truly a spiritual leader. Day in and day out during these 25 years of his Rabbinical activities in Philadelphia, Rabbi Lipschitz could be found in various hospitals consoling the sick, encouraging the distressed and helping the downtrodden. To many families, he has been the very means of support and he is regarded by them not only as a spiritual advisor, but as an "angel of mercy".

There was no single movement, either of a civic or communal nature, to which Rabbi Lipschitz did not give of his time and influence. Frequently Rabbi Lipschitz was the only leader in our community to raise his voice in protest against a wrong commited. Many times he prevented serious religious and racial difficulties, and despite the fact that he may have been misunderstood, Grand Rabbi Moses Lipschitz continued unstintingly to work for the welfare of his co-religionists both here and abroad.

It is very difficult in the short space of an article to describe all of his virtues or to record his many activities. It is sufficient, however, to point to the list of sponsors who have arranged this testimonial celebration to honor Philadelphia's Grand Rabbi.

Honor to Him Who Deserves Honor

by NATHAN FLEISHER

Only those who are impartial observers and who are very close to him really can give an answer to the question why Grand Rabbi Moses Lipschitz has made so lasting an impression on the communal life of Philadelphia during the last 25 years. Were he a wealthy man, and if he had distributed that wealth, then some perhaps would point to that achievement as the answer. On the other hand, if he were a politician and would have through his political power and influence, helped to do many favors, then the recipients would perhaps point to that as the answer. But he is not rich, nor has he any connection with politics and yet he has endeared himself to so many thousands of people that they regard it as a distinct loss for the Jewish community of our city for this Rabbi to leave the city in order to reside in Palestine.

Are his followers only religious Jews, or does he have so many disciples because he is regarded as a Chassidic Rabbi? No. Not only religious Jews nor merely disciples, but men and women in all walks of life honor and respect him, and there are many non-Jews who also honor him.

The testimonial which is being given has really been arranged by the Jews of the city, but if you look through his list of sponsors, you will find scores of non-Jews who have considered it a privilege to be included among t hose sponsoring this affair.

Grand Rabbi Moses Lipschitz is virtually an institution in himself—a unique institution, which he himself has created.

How was this accomplished? Impartial observers and his very close freinds can easily answer this question. To begin with, they will point out that he is by nature a very sympathetic individual, ready to help anyone that comes to him for assistance. He will go out of his way to serve his fellow-men.

They say he is a "kind man," and yet, can anyone explain the attributes of a "kind man"? There aren't enough words in our language to describe the meaning of a "kind man," but if you know Grand Rabbi Moses Lipschitz, you will quickly learn that he is the personification of a "kind man." It is this kindliness that has made for him so great a following in our community. He did not seek these followers; he did not create them; his popularity and his followers came to him because of the many humanitarian things which he accomplished.

He possesses the rare ability of quickly sizing up a situation. He has a quick mind and is able to understand a problem which the ordinary individual cannot do. This natural shrewdness has won for him hundreds of friends among all people who have come in contact with him. His advice is sought by many because his counsel has proved helpful and constructive. Many of these people who have come to him in their hour of trouble point with gratitude to the sound advice he has given them.

of Messiah's coming fulfilled now. I herewith sacrifice myself for Thy sake, O Lord." These were his last words. He expired in 1841.

To this day the Chassidim of Uhel visit the grave of the great Gaon. A special prayer has been composed in his honor, and is customarily pronounced by his followers. The Uhel dynasty is not only still existant, but is widespread throughout Hungary and Galicia. His son-in-law, the Gaon, Rabbi Arya Leib Lipschitz, was the founder of the Rabbinical dynasty in Wishnitza. He was the author of a celebrated work, the pintal teaching of which is piety and mediation. This Rabbinical sage was succeded by his son, Rabbi Aaron, who stood at the helm of the Chassidic element in Wishnitza for a long period. Then followed a grandson, the famous Rabbi Notte'la, who served as deen of the Rabbinate in Vielipoli, thence returning to Wishnitza, where he held sway in the chassidic congregation until his death in 1918. The daughter of the Gaon Rabbi Notte'la, Feigela, is the mother of Grand Rabbi Moses Lipschitz. The Rabbi's parents at present reside in Jerusalem.

board with the senior Rabbi, deciding disputes. The "Dayan", a close observer and collaborator of the Rabbi, ultimately turned opponant and took up the cudgels against the Uhel genius. Friezenhauser's significant volume embodies many awful contumelies, directed at the Rabbi of Uhel. In a facetious manner he recounts a tale of a box numbering 60 small draws, each of which contained a different amulet labeled for a specific ailment. These amulets were resorted to only when outsiders were concerned. However, when some one of his own household was striken he no longer perscribed amulets, but summoned the healer. The "Dayan" maintains that such a person deserves death. The "Dayan" also brings reference in the aforementioned book to a conversation with the Rabbi of Uhel, in which the latter purports to have learned to predict things by means of a special verse in Scripture etc.

The stubborn belligerence of the "Dayan" fritted away, just as the fight of the "Mithnagdim" against the first Chassidim in Poland dwindled before long. But in Uhel proper the melee did have some measure of success. After the old Rabbi expired, and his grandson the Rabbi of Sigett, was installed in his place, the congregation submitted to him the following conditions, namely:—"The new Rabbi shall not lead in the prayer of Mussof; under no condition must be distributed amulets, free or for charge; to accept no petitions from any one; to rebuke no one in the course of a sermon". The new religious leader did not abide by the rigid terms. He resorted to accepting petitions, etc., and was eventually compelled to leave Uhel.

The prestige of Rabbi Teitelbaum gained headway in time. Legends were circulated among the Chassidim to the effect that not merely Jews, but also Gentiles sought communion with the Rabbi of Uhel. It is related, for instance, that the great Hungarian Duke Kossutt Lajasz, leader of the uprising, visited the Rabbi as a child to receive his blessing, which in turn steered his rebellion to victory. Rumor also has it that this Duke was wont to visit the Rabbi's grave whenever he visited Uhel. This Rabbi also is remembered as one who pleaded with the women to wear kerchiefs instead of wigs; as one who taught them to observe Jewish customs. His thesis "Mayan Tohor", written in Yiddish for the plain folk, came to be appended to the women's prayer-book. As has been already indicated, the Rabbi of Uhel hoped throughout his life for the coming of Messiah. When in his last years he realized that the end was near, he addressed Jehovah thus:—"O Lord, thou who knowest the truth, are aware that I am the most wicked human being in the world. Thou knowest that I speak the truth now. Any lie therefore being obviated at this moment, I aver that had Moshe, the son of Chonne, been cognizant of the fact that he would grow aged and decrepit without witnessing the coming of the Messiah he would not have survived it. Thou hast led him on from day to day until he reached the end of the road. I, therefore, beseech Thee, Lord: command the coming of Messiah now and anon! It is for Thy sake I am pleading, and not for any benefit of my own. Let me serve as atonement for Israel. Though I merit no place even in the feet of the rightious, do have your promise

sidic tenets, all the Rabbis thought highly of him and attribued to him the possession of the soul of Jeremiah. An ardent believer in the coming of the Messiah he never failed to place his Sabbath garments and the silver cane near his bedside, and enjoined his children and his trustee to awake him the moment Messiah's trumpet became audible. . . . . The following episode is related by Chassidim. Once when the Rabbi was in the b a t h-h o u s e, pandenmonium broke loose in the town because of a rumor that the bakery was afire. Misinformed, the Rabbi dashed out in the nude and, overjoyed shouted at the top of his voice: "Where is he? Who has already seen him? Which way is he coming? He was unflinching in his belief that the coming of Messiah imminent. The Rabbis invariably alluded to him who had in him the soul of Jeremiah.

Rabbi Uhel was wont to discuss the transmigration of the soul with his followers. He cited his own case as having been recast three times from the original soul pattern. Another Rabbi referred to him as having been Jeremiah the Prophet, at his second transmigration, and that this element accounts for his daily assiduous study of that Prophet. It is rumored that the silver cane with which the Gaon made himself ready to meet the Messiah, is to this day kept by one of his descendants as a valued memento. In like manner numerous amulets of his are to be found in divers Rabbinical centers.

Nondescript tales are told about the imaginary battles of the Rabbi of Uhel with the "evil spirits", His great granddaughter, the Rebitzin of Razvodro, relates that every night after midnight, one could hear the door of the Rabbi's room open and close without discerning anyone entering or leaving. Frequently the Rabbi could be seen opening the window, stretching out his hand to accept a petition, though no human being was visible. It was a matter of common knowledge to all Chassidim that the Gaon was communing with dead disciples who, because of some sin or misdeed, were barred from the gates of Paradise.

As a result of his struggle against the evil-boding, the latter sought to wreak vengence on him. The Rabbi of Uhel did not leave his house for a period of 20 years. He even intended to abstain from the wedding of his great-granddaughter, Hannah Rochel. However, when his son, Elizer Nissen Rabbi of Drabich, pleaded with him, he at last consented to participate. But no sooner had he overstepped the threshold, when he injured his leg, resulting in a limp.

He was bedridden and before long died as a direct consequence of this mishap. Hannah-Rochel who married the world-famous Gaon, Rabbi Israel Rappaport, also perished a few years later in a conflageration. The Chassidim interpreted it as an additional act of revenge on the part of the "evil spirits".

The strife with the Rabbi of Uhel was not confined only to the "evil ones". The "Dayan", or the local judge, David Friezenhauser, a scholar of note militated against him on the phase of distributing amulets. The Rabbi of Uhel, himself tsetified to the fact that the "Dayan" was a great savant. The "Dayan" hailed from Firth, a suburb of Berlin. He died in Karlsbad in 1828. For many years he sat on the same arbitration

way of rejoinder said jestingly:— "It is well known that you conduct your morning prayers concertedly with Berl the horse-dealer and Chayim the shoe-mender, and you will all therefore join hands in Paradise; whereas I, along with the Rabbi of Lublin, the 'Magid' of Kozhnitza the Rabbi of Romaniv and the Baal Shem Tov, to boot, who trespass in late prayer, and pray to the exclusion of the traditional "Quorum", are destined for the Gehennah. But I prefer to be with my colleagues in Gehennah than to be with yours in Paradise", On receiving such a letter, Moshe wept copiously and was greatly distressed. Certain of his son-in-law having strayed, the old Rabbi determined to visit Wishnitza in order to bring him back to the straight and narrow path. Legend has it that the old sage arrived incognito and immediately repaired to the synogogue. Rabbi Moshe was pleasantly surprised to find his son-in-law engrossed in prayer long after the customary recitation. The ecstacy and meditation of the son-in-law caused the old Gaon to relent. At the termination of the Rabbi's praying his father-in-law commenced to plead with him to renounce Chassidism and to sever relations with the "Chozeh" of Lublin.

"I will accede to your wishes", the son-in-law began, "on condition that you accompany me but once to Lublin. Should you still presist in your position after that call, I will accept your own viewpoint." The two agreed.

Chassidim relate that it was during that visit in Lublin that Rabbi Moshe came to revere the "Chozeh". In the midst of reciting "Shemonah Esrai" it suddenly dawned on Rabbi Moshe that he had forgotten to remove the key from the desk at the hotel where he left his money. Strangely enough, he instantly thought that his money was stolen. This factor disturbed the serenity of his prayers. Shortly after, while seated at the common table with all the Chassidim, the "Chozeh" declared: —"We have with us visiting Rabbis who, on reaching the section "Yismach" (the famous work of the Rabbi of Uhel is likewise entitled, "Yismach Moshe") concentrate their thoughts on their desk-key, instead of meditating on the essential text. Man must learn to rise to such heights that nothing be permitted to disrupt his trend of lofty thoughts". The Rabbi of Shinova was struck by this parable and considered it as divine inspiraton. This experience led him to remain in Lublin for quite some time, where he became acquainted with the Chassidic philosophy and an ardent follower of the "Chozeh".

Several years hence Rabbi Teitelbaum was installed as religious mentor in one of the Hungarian municipalities, where he ushered in the Chassidic dostrines, converting numerous dissenters into staunch followers of Chassidism. However, due to the new envirnment and the appendant new problems, he turned to different Chassidic policies. His approach differed radically from that of the "Chozeh", It resembled more the manner of the Baal Shem Tov, who traveled through Podolia exercising Dibbuks, healing the sick and distributing amulets. The Rabbi of Uhel similarly waged incessant warfare against "evil ones", handed out amulets, etc. Notwithstanding his deviation from the prescribed Chas-

Grand Rabbi Moses Lipschitz - a Scion of Rabbi Moshe Teitelbaum

by MENASHE UNGER

Translated by MORRIS SPIEGEL

One of the most distinguished Rabbis of Hungary was Rabbi Moshe Teitelbaum of Uhel. He introduced the Chassidic practices and disseminated the Chassidic doctrine through all the municiualities of that country. Eventually his renown spread to Galicia and Poland and his grandchildren founded identical centers in their respective regions. Although the great Hungarian Rabbi Itzhock Isaac Taub, (passed away in 1821. According to Chassidic legend the illustrious Baal Shem Tov also dwelled in Hungary, approximately in 1801) preceded him with the introduction of a body of Chassidic tenets, it was primarily Rabbi Moshe Teitelbaum who preserved the Chassidic cult there, established the Chassidic court and set up a dynasty that has survived to the present day and ranks second to none in Central Europe.

This Rabbi Moshe of Uhel was a remarkably noteworthy type. Known as a Gaon and a Kabbalist he devoted his life to combating the "evil-ones" and in distributing amulets and remedies for various diseases. A truly religious zealot, he believed the Messiah to be well-nigh at hand, and yearned to meet him with out-stretched arms.

Rabbi Teitelbaum was born in Psemishel, Galicia in 1759. He came to be known as a child-prodigy, while studying under his uncles, Rabbi Joseph of Kolbassov and Arya Leib Halevy, Rabbi of Strizhov. Conforming to the recognized custom of that period he married at the age of 13 and at the age of 26 he became Rabbi of Shinova, Galicia, where he constantly wrangled with the handful of Chassidim living there. As an illustration that is symbolic of the strife of that era, he related an incident wherein he turned away from the most eminent Galiciam Rabbi, Elimelech of Lizhensk, author of a scholarly dissertation, who happened to pass his house while visiting the town of Shinova. However, it fell to the lot of his son-in-law, the Gaon, Rabbi Leibush Wishnitzer, a disciple of the Lublin "Chozeh", and of the Rabbi of Rapshitz, himself the author of a scholarly work, to initiate him into the Cassidic sect.

That story runs as follows: Rabbi Moshe Teitelbaum ascertained that his son-in-law has "trangressed' and enrolled under the Chassidic banner. Whereupon he proceeded to reprimand him by means of a sharp epistle. "It is astounding", he wrote, "to witness a Gaon of his caliber to violate the tenet of 'Zman Kriath Shema' and that of 'Prayer in Quorum', knowing full well that whoever infringes against a statute in the "Shulchon Aruch" is doomed to Gehennah. The son-in-law aware of the fact that the old Rabbi was a "Mithnaged", an irreconcilable dissenter, evaded a serious reply, and by

Grand Rabbi Moses Lipschitz And His Family

From right to left,—Harry, Hyman, Saul, Freda and Nathan.
in center, Grand Rabbi Moses Lipschitz and his wife, Chaye.
Next to the mother—their youngest daughter, Sarah

Hyman and Saul, born in Palestine. Freda, Harry, Nathan and Sara, born in Philadelphia.

Lewisohn
Burlington, Vermont
April 24, 1936

Dear Mr. Friend:

I am deeply at one with you in your admirable purpose of honoring Grand Rabbi Lipschitz in the manner you propose on the occasion of his departure for Eretz Yisrael.

Alas, I have no unused Ms. and am quite literally snowed under with obligations. The best I can do is to send you a translation I made the other day of a stunning poem of Bialik which, I am pretty sure, has never been translated before.

And perhaps for an am ha'aretz like myself, a bit of pure literature like that will be most suitable At all events, it shows good will.

Very sincerely yours,
Ludwig Lewisohn

A Prophet's Wrath

By CHAIM NACHAM BIALIK

(Translated by Ludwig Lewisohn)

Not at your crying came I hither,
I came by seven strange ways and passes;
I fall like dew on fields that wither
And like the rain on scorched grasses.

Vain are the plaudits, vain the love
You poured out singing for my sake:
I nurtured at my breast a dove
And from its warmth hissed forth—a snake.

Your welcome can no more restore me;
Your greeting that rang like a peal
Lies dead forevermore before me
Where I must crunch it with my heel.

Of your all but extinguished eyes
I am the last most somber flash,
Of your set teeth's harsh agonies
The last and sorrowfullest gnash.

I speak—and silent falls the heaven,
Earth's circling knows a period,
The very stones by drouth are driven
And roll to drink the word of God.

IN RECOGNITION OF

25 Years of Religious and Philanthropic Activities of

Grand RABBI MOSES LIPSCHITZ

the following government officials, statesmen, and leaders in religious, cultural and political life, Jews and non-Jews, have lent their names to pay the proper and deserved tribute to him upon his departure for Palestine:

HON. W. WARREN BARBOUR
U. S. Senator of New Jersey

HON. WILLIAM E. BORAH
U. S. Senator of Idaho

HON. ALFRED M. COHEN
President, B'nai Brith

HON. JAMES J. DAVIS
U. S. Senator of Pennsylvania

HON. GEORGE H. EARLE
Governor of Pennsylvania

HON. JOSEPH F. GUFFEY
U. S. Senator of Pennsylvania

HON. HAROLD G. HOFFMAN
Governor of New Jersey

HON. HARRY E. KALODNER
Judge, Common Pleas Court Phila.

HOWARD M. LONG, Esq.
Former U. S. Commissioner

HON. HARRY A. MACKEY
Former Mayor of Philadelphia

HON. CHAS. J. MARGIOTTI,
Attorney-General of Pa.

HON. GIFFORD PINCHOT
Former Pennsylvania Governor

HON. HARRY C. RANSLEY
Congressman of Philadelphia

HON. JOSEPH STADTFELD
Judge, Penna. Superior Court

HON. WARREN VAN DYKE
Secretary of Highways of Pa.

HON. GEO. A. WELSH
Judge, U. S. District Court Phila.

HON. DAVID T. WILENTZ
Attorney-General of New Jersey

HON. S. DAVIS WILSON
Mayor of Phila.

Rabbi Jacob Baker, Phila.
Rabbi M. L. Barg. Phila.
Rabbi Solomon Baurer, Wilkes-Barre, Pa.
Babbi N. Bell, Phila.
Rabbi Boris Berkowitz, Phila.
Rabbi Simon Englander, Phila.
Rabbi M. Etter, Harrisburg, Pa.
Rabbi Isaac Forman, Phila.
Rabbi Menachem M. Frankel, Phila.
Rabbi Jacob Grodsky, St. Louis, Mo.
Rabbi Hirsch Kohn, New York
Rabbi L. I. Kahane, New York
Rabbi Joseph Leifer, Pittsburgh, Pa.
Rabbi Oscar Levin, Phila.
Rabbi Isaac Lubarsky, Phila.
Rabbi David Novoseller, Phila.
Rabbi N. Olinsky, Phila.
Rabbi Jacob Rabinowitz, Phila.
Rabbi Jehoseph H. Ralbag, Phila.

Rabbi Moshe Rovinsky, Phila.
Rabbi Harry Schulson, Millville, N. J.
Rabbi M. Shapiro, Atlantic City
Rabbi Moshe Shestack, Phila.
Rabbi S. Shneiderman, Phila.
Rabbi Wolf Sofronsky, Phila.
Rabbi M. G. Twersky, Phila.
Rabbi Joseph Wertheimer, Wilmington, Del.
Rabbi Ephraim Yolles, Phila.

◆

David Auerbach, Phila.
I. Berman, New York
Bisegeir, Bros., Buffalo, N. Y.
Simon Danowitz, Harrisburg, Pa.
Henry J. Eiser, New York
M. Elliach, New York
Nathan Fleisher, Phila.

Louis Gerson, Phila.
Joseph Goldstein, Phila.
Herman Gross, Phila.
Joseph Gross, Esq., Phila.
Hon. Louis Hamberg, Phila.
J. M. Honigman, Esq., Phila.
David Jacobson, Buffalo, N. Y.
Albert A. Light, Phila.
Samuel Losh, Harrisburg, Pa.
Hirsch Manischewitz, New York
Max Marcus, Harrisburg, Pa.
S. Cohen Margolis, New York
Joseph Moss, Esq., Phila.
J. Newberry, Reading, Pa.
William Portner, Phila.
M. Reichman, New York
M. Rothenberg, New York
Manuel Savitt, Phila.
Mendel Schapira, New York
M. Schapiro, New York
David Tirkel, Phila.

ORGANIZATIONS

Assembly of Orthodox Rabbis of America and Canada
Federation of Palestine Jews of America
United Orthodox Rabbis of Philadelphia
Chevra Machzika Hadath

A QUARTER OF A CENTURY

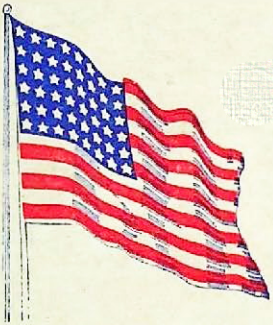

A TRIBUTE
To

RABBI MOSES LIPSCHITZ

FOR HIS 25 YEARS

OF RELIGIOUS & PHILANTHROPIC
ACTIVITIES IN THE UNITED STATES

„חבר אני לכל
אשר יראוך"

"One nation indivisable with liberty and justice to all" . . .

* * * * * *

אהינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה.

המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה, ומאפלה לאורה, ומשעבוד לגאולה. השתא בעגלה ובזמן קריב, ונאמר אמן.

And as for our brethren, the whole house of Israel, such of them as are given over to trouble or captivity, whether they abide on the sea or on dry land, — may the All-present have mercy upon them, and bring them forth from trouble to enlargement, from darkness to light, and from subjection to redemption, now speedily and at a near time: and let us all say, Amen.